บทที่ 5
อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและค่านิยมชุมชนชายแดนใต้ในความเปลี่ยนแปลง

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะได้วิเคราะห์เนื้อหาของบทเพลงเพื่อพิจารณาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของความเป็นมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ปรากฏในเพลงดิเกร์สมัยใหม่ที่นำมาศึกษา ดังที่มีผู้เกี่ยวข้องกับเพลงดิเกร์จำนวนหนึ่งมีความเห็นว่า เพลงดิเกร์มิวสิค ไม่เพียงแต่เป็นความบันเทิงของคนในท้องถิ่นเท่านั้น แต่มันยังเป็นศิลปะที่สื่อสะท้อนถึง “ความเป็นมลายู” (Malayu-ness) อีกด้วย หากจะหาสิ่งใดที่เป็นเครื่องหมายสื่อแสดงถึงความเป็นมลายูร่วมสมัยในประเทศไทย เพลงดิเกร์มิวสิคอาจจะเป็นเครื่องหมายหนึ่งที่จะพึงแสดงออกได้ ด้วยเหตุนี้เพลงดิเกร์สมัยใหม่จึงได้รับการขนานนามจากนักจัดรายการวิทยุที่จัดรายการเพลงประเภทนี้ว่าเป็น “เพลงมลายู” ขณะที่ในหมู่นักร้อง นักดนตรี และผู้ฟังจำนวนหนึ่งจัดประเภทให้เป็น “เพลงพื้นเมืองมลายู”

เพลงดิเกร์สมัยใหม่ สะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นพื้นเมืองมลายูในมโนทัศน์ของผู้ฟังอย่างไรบ้าง จากการจำแนกแนวเนื้อหาหรือคำร้องของเพลงดิเกร์สมัยใหม่ทั้งหมด 70 เพลง ของศิลปินเพลงที่มีชื่อเสียงในชุมชนชายแดนภาคใต้จำนวน 15 คน ผู้วิจัยพบว่าเพลงเหล่านี้ให้ความสนใจร่วมกันในประเด็นหลักๆ อยู่ 5 ประเด็นด้วยกัน คือ

1) วิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี
2) ความเชื่อและค่านิยมในสังคมสมัยใหม่
3) สถานะทางเพศ
4) การปฏิสัมพันธ์กับรัฐ
5) คติธรรมคำสอน

ประเด็นเนื้อหาทั้งหมดเหล่านี้เปรียบเสมือนข้อมูลชั้นต้นที่สื่อสารถึงอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นชายแดนใต้ในมุมมองของบทเพลงที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้ผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงประเด็นต่างๆ ใน

รายละเอียดวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณี รวมถึงความเชื่อและค่านิยมในสังคมสมัยใหม่ในบทนี้ และกล่าวถึงเพศและความรัก การปฏิสัมพันธ์กับรัฐ และคติธรรมคำสอนในบทที่ 6 ต่อไป

5.1 วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิต

ความเชื่อที่ว่าเพลงดิเกร์คือเพลงพื้นเมืองมลายู และเป็น “เพลงมลายู” ทำให้จำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์เนื้อหาและรูปแบบของเพลงว่ามีลักษณะที่สื่อสะท้อนถึงความเป็นมลายูในจินตนาการของผู้ฟังและนักร้องที่ปรากฏออกมาผ่านเนื้อหาและอารมณ์ของเพลงอย่างไร

ในมุมมองของปาอีซะห์ อาแว นักจัดรายการวิทยุคลื่น FM 98.5 Greater Multimedia ที่เปิดเพลงดิเกร์สมัยใหม่ทุกวันเห็นว่าเพลงดิเกร์สมัยใหม่สะท้อนเอกลักษณ์ความเป็นมลายูมุสลิมได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในเรื่องของภาษาที่ใช้ในเนื้อเพลง เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบเพลง และนักร้องนักแสดง “สิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องหมายที่จะทำให้คนภายนอกรู้ว่าในสถานการณ์ที่รุนแรงของจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็มีสิ่งดีๆ อยู่ เพลงมีเอกลักษณ์หลายๆ อย่าง ทหารที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่เขาก็ชอบแนวนี้” [1]

5.1.1 ภาพสะท้อนวัฒนธรรมประเพณี

เอกลักษณ์ดังที่ปาอีซะห์อ้างถึงน่าจะหมายถึงภาพของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีซึ่งปรากฏอยู่ในเพลงดิเกร์สมัยใหม่ ดังเช่น**เพลง นีเกาะ (แต่งงาน)** ของ “มะโร๊ะ” ที่นำเสนอเนื้อหาประเพณีการแต่งงานโดยใช้จังหวะสนุกสนานเพื่อสื่อความหมายถึงความสมหวังความสุขและจังหวะชีวิตที่ดีของคู่แต่งงาน เพลงนี้นิยมใช้เปิดกันในงานแต่งงานในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั่วไป ดังเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

ขบวนขันหมากได้เดินเข้ามา วันนี้มีงานแต่งสาว
มีทั้งพานใบพลูวางซ้อน กะละแม และข้าวเหนียว 3 สี
ตามประเพณีหมู่บ้าน เหมือนสมัยเก่าก่อน
ต่างอุ้มกันมา แล้วเดินตามกันมา
...การแต่งงาน ตามประเพณีคนมลายู
มีการร้อยเรียง แลกเปลี่ยน เพื่อการเริ่มครอบครัวใหม่
...มีการล้มแกะ แล้วพ่อก็เรียกโต๊ะครูมา
คำพรท่านนั้นประเสริฐ ให้มีหลานกันเร็วไว
ลาเฮาลา วาลา กูวาซอล (บทขอพร)

[1] ปาอีซะห์ อาแว, สัมภาษณ์

จงขอพรกันเถิด เพื่อความประสบความสำเร็จ

เนื้อหาของเพลงกล่าวถึงการยกขบวนขันหมาก และการแต่งงานแบบคนมลายู ตามประเพณีดั้งเดิม ซึ่งในขบวนขันหมากอาจจะมีหลายสิ่งหลายอย่าง แต่ในเพลงนี้ได้กล่าวไว้เพียง 3 อย่างคือ พานใบพลูที่ซ้อนกันสวยงาม กะละแม และข้าวเหนียว 3 สี (คือสีเหลือง สีแดง และสีขาว) โดยทั้ง 3 อย่างนี้ ตามความเชื่อของคนมลายูนั้นเป็นสิ่งมงคล โดยใบพลูนั้นเป็นการแก้เคล็ดไม่ให้มีภัย สิ่งไม่ดีเข้ามาในครอบครัว กะละแม เพื่อเสริมกำลังใจ เสริมมงคลให้กับการเริ่มต้นใหม่ ส่วนข้าวเหนียว 3 สี ก็จะมีความหมายเช่นเดียวกับกะละแม คล้ายกับการเซ่นบรรพบุรุษ หากไม่ทำก็จะมีความเชื่อผีบรรพบุรุษจะไม่ปกป้องคุ้มครองคู่บ่าวสาว

ในสังคมชายแดนภาคใต้ปัจจุบัน กะละแมจะไม่ค่อยมีในขบวนขันหมาก อาจจะด้วยกระบวนการทำที่หลายขั้นตอน แม้จะหาซื้อได้ง่ายตามตลาด แต่ก็ไม่ค่อยมีใครนิยมใส่เหมือนอดีต แต่จะมีขนมใหม่ๆ เข้าไปแทน เช่นเดียวกันกับข้าวเหนียว 3 สี ก็จะขาดสีแดงไป เพราะความเชื่อเก่าๆ นั้น เริ่มหมดไปจากสังคมร่วมสมัย ด้วยเหตุนี้เพลงนิเกาะซึ่งยังคงเสนอภาพของอาหารในพิธีการแต่งงานที่เคยมีแบบดั้งเดิมจึงมีฐานะเป็นพื้นที่บันทึกความเคลื่อนเปลี่ยนของประเพณีได้ด้วย

การแต่งงานในความหมายที่กล่าวไว้ในเพลงนี้ ได้กล่าวว่า ตามประเพณีมลายู คือการเชื่อมร้อยและเปลี่ยนเครือญาติและการสร้างครอบครัวขึ้นมาใหม่ ในงานจะมีการฆ่าแกะ และที่ขาดไม่ได้ในพิธีแต่งงานตามทัศนะชาวมลายูมุสลิมคือ การเชิญโต๊ะครูมาเป็นสักขีพยานในการแต่งงาน และมักจะเชื่อว่าคำให้พรของโต๊ะครูนั้นมีความเชื่อมโยงไปถึงสิ่งประเสริฐ

เนื้อเพลงไม่เพียงแต่กล่าวถึงพิธีแต่งงานเท่านั้น แต่ได้กล่าวถึงช่วงชีวิตหลังแต่งงานว่า คนเป็นภรรยาต้องอดทน และสามีต้องขยัน มีความเปรียบว่าสามีภรรยาเหมือนลิ้นกับฟัน กระทบกระทั่งบ้างเป็นธรรมดา การหย่าร้างนั้นเป็นเรื่องง่าย เพียงแค่สามีเปล่งคำพูดว่าจะหย่ากับภรรยาแค่ 3 ครั้ง ก็หย่าขาดกันได้แล้ว และการจะมีคนใหม่อีกนั้น อาจจะเป็นเรื่องที่ลำบากมากกว่าที่เป็นอยู่ ดังตอนหนึ่งว่า

จงขอพรกันเถิด เพื่อความประสบความสำเร็จ
เมียก็ต้องมีความอดทน สามีก็ต้องขยันทำงาน
อย่าให้มีความแตกแยก เกิดขึ้นในครอบครัว
มีกระทบกระทั่งกันเล็กน้อยก็อย่าไปถือสา
การทะเลาะเบาะแว้ง มันเห็นได้ชัดแล้วว่าไม่เกิดผล
การหย่านั้นทำไม่ยาก แค่คำพูดเพียงไม่กี่คำ

ได้คนอื่นก็ยิ่งลำบาก มีคนเดิมนั้นจะดีกว่า
...ถ้าทะเลาะตอนเช้า ตอนเย็นเราต้องดีกัน
ลิ้นกับฟัน มันย่อมมีกระทบกัน
...การทะเลาะเบาะแว้งเป็นสิ่งปกติ
ถ้าเมียไม่ให้โอกาส ผัวก็คงไม่อาจกลับเนื้อกลับตัว

เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการแต่งงานอีกเพลงหนึ่งที่โด่งดังมากก็คือ เพลง **ฮารีบือกาเว็น** หรือ **วันแต่งงาน** ของศิลปิน “มะเย็ง ช้อปเปอร์” เพลงเล่าผ่านมุมมองของผู้ชายที่มองว่าวันแต่งงานนั้นเป็นวันพิเศษที่เป็นการเปลี่ยนสถานภาพ (Initiation Rite) หรือพิธีกรรมเปลี่ยนผ่าน (Rite of Passage) ของผู้ชายจากคนธรรมดาเป็น “ราชาหนึ่งวัน” ที่ถูกห้อมล้อมด้วยผู้คนที่เข้ามาร่วมงานมากมาย การนิเกาะ หรือการแต่งงานในท้องถิ่นภาคใต้และชายแดนใต้นั้นเรียกกันในหมู่ชาวบ้านทั่วไปว่า “ประเพณีการกินเหนียว” การกล่าวถึงชื่อนี้จึงอาจจะเป็นการพาผู้ฟังหวนย้อนกลับไปสู่บรรยากาศของวิถีแบบพื้นบ้าน ขณะที่ภาพผู้ถือขันหมากที่แห่มาด้วย “ขบวนรถ” นั้นก็สื่อสารถึงวิถีชีวิตแบบชาวบ้านสมัยใหม่ที่การคมนาคมสะดวกขึ้นแล้ว ชาวบ้านในท้องถิ่นมีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทันสมัยแบบสังคมสมัยใหม่หรือสังคมเมือง ดังเพลงตอนหนึ่งว่า

หญิงชายมากันมาก
สุขใจวันแต่งงาน
เป็นราชาหนึ่งวันต่อหน้าคนเป็นพัน
เชิญแขกเหรื่อ มากินเหนียว
ขบวนรถขันหมากหลายคัน
ถือหม้องามๆ

ฉันรู้สึกตื่นเต้น
คนเยอะเหลือเกิน
ฉันไม่เคยรู้สึกแบบนี้มาก่อน
เหงื่อออกจนแห้งเหนียวไปแล้ว

เพลงนี้ในแง่ของภาพวิถีวัฒนธรรม จึงสะท้อนถึงวัฒนธรรมหมู่บ้านที่มีการผสมผสาน กล่าวคือการแต่งงานในชุมชนชายแดนใต้ในอดีตนั้นจะจัดกันอย่างเรียบง่าย ภายหลังพิธีการหมั้นไม่เกินสองสัปดาห์ โดยฝ่ายเจ้าบ่าวจะยกขันหมากไปยังบ้านเจ้าสาว ขบวนขันหมากจะเป็นเพียงขบวนเล็กๆ ที่ประกอบด้วย

เจ้าบ่าว เพื่อนเจ้าบ่าว และญาติผู้ใหญ่ประมาณ 5-6 คนเท่านั้น โดยมีโต๊ะอิหม่ามเป็นผู้ทำพิธี ผู้รู้ศาสนาท่านหนึ่งให้ข้อมูลว่า จุดใหญ่ใจความของการสมรสในทัศนะของศาสนาอิสลามคือการที่ชายหญิงได้ผูกจิตสัมพันธ์เพื่ออยู่ร่วมกันฉันท์สามีภรรยาโดยถูกต้องตามหลักศาสนา ภายใต้สาระสำคัญดังกล่าว ทำให้แต่เดิมการแต่งงานจะจัดกันอย่างเรียบง่าย “กินเลี้ยงกันในวงแคบๆ อาจเป็นเพราะการเดินทางไม่สะดวกสบาย ไม่มีร้านรวงคอยบริการเหมือนเช่นทุกวันนี้ คู่บ่าวสาวเพียงแค่ทำพิธีกันหน้าโต๊ะอิหม่ามก็เพียงพอแล้ว”[2] แต่ในเพลงนี้ ผู้ฟังจะสัมผัสได้ว่าการเคลื่อนขบวนขันหมากอันเป็นประเพณีท้องถิ่นดั้งเดิมถูกทำให้รวดเร็วขึ้นด้วยรถยนต์ซึ่งเป็นยานยนต์สมัยใหม่ ภาพของหมู่บ้านในเพลงนี้จึงเป็นหมู่บ้านที่เคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วแตกต่างไปจากหมู่บ้านในมโนทัศน์แบบโรแมนติกที่มองว่าหมู่บ้านสัมพันธ์กับความเรียบง่ายและเชื่องช้า

ขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงนี้ก็ส่งผลต่อวิธีคิดของปัจเจกบุคคลด้วย “เจ้าบ่าว” ถูกพิธีกรรมการแต่งงานกล่อมเกลาให้รู้สึกว่าตัวตนของเขาท่ามกลางแขกเหรื่อในพิธีกรรมนั้นได้ “กลายเป็นราชา” ไปชั่วคราว สถานะดังกล่าวนี้มาพร้อมกับความรับผิดชอบดูแลแขกเหรื่ออย่างทั่วถึง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเป็นสถานะที่ได้มาพร้อมมีเพื่อนพ้องญาติมิตร (จำนวนมาก) เป็นองค์ประกอบ ปัจเจกบุคคลจึงต้องสวมบทบาทดำรงตนในสถานะนั้นด้วยการแสดงออกถึงความรับผิดชอบดูแลอาหารการกินเพื่อให้เหมาะสมกับบทบาทความเป็นราชาที่ตนได้สวมอยู่ด้วย เนื้อหาจึงกล่าวบรรยายถึงความตื่นเต้นที่ผสานผสมกับเหนื่อยหนักจนเหงื่อโซมและแห้งผาก

นอกจากนั้น การเปรียบเทียบตนกลายสถานะเป็น “ราชา” ในงานแต่งของชาวมลายูนั้นมีความเชื่อมโยงกับการจัดพิธีกรรมนิกะห์ที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ปัจจุบันนั้น ในพิธีสำคัญของการแต่งงานสิ่งที่จะขาดเสียไม่ได้ก็คือ “บัลลังก์” ที่จะได้รับการประดับประดาสวยงามเพื่อให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวขึ้นนั่งเพื่อให้ญาติๆ ทั้งสองฝ่ายได้แสดงความยินดีอย่างสมเกียรติ โดยการให้เจ้าบ่าวเจ้าสาวขึ้นนั่งบัลลังก์นี้เป็นธรรมเนียมของการแต่งงานในประเทศอาหรับที่กลายเป็นความนิยมที่เข้ามาแพร่หลายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ช่วงประมาณ 2-3 ทศวรรษที่ผ่านนี้เอง

ความน่าสนใจของเนื้อหาเพลงนี้อยู่ในอีกตอนหนึ่งคือการกล่าวถึงการเปลี่ยนสถานภาพอีกครั้งของปัจเจกบุคคล จากราชาชั่วคราว เมื่อผ่านพิธีกรรมเปลี่ยนผ่านแล้ว (ได้แก่การเข้าพิธีกรรมต่อหน้าโต๊ะอิหม่ามและการเข้าเรือนหอ ในค่ำคืนพิธีกรรมแล้ว) ราชาชั่วคราวซึ่งเป็นสมาชิกจากอีกครอบครัวหนึ่งก็กลายไปเป็นสมาชิกของอีกครอบครัวหนึ่ง

เราสองคนเป็นสามีภรรยา
คืนนี้ เป็นคืนแรก

[2] อาหวัง ยีสามะแอ, สัมภาษณ์

ที่เราจะร่วมเตียงกัน
ฉันตื่นเต้นเกินจะบรรยาย
ตื่นเต้นจนตัวสั่น
หยอกที่เท้า
เธอดิ้น
ตื่นแปดโมง

อาบน้ำชำระร่างกาย
ล้อมรอบโต๊ะกินข้าว
พร้อมกับภรรยาและพ่อตาแม่ยาย

ความน่าสนใจของเนื้อหาเพลงนี้อีกประการหนึ่งที่แฝงฝังอยู่ก็คือ ค่านิยมเรื่องการรักษาความบริสุทธิ์ก่อนแต่งงาน บทเพลงแสดงให้เห็นว่า เจ้าบ่าวและเจ้าสาวนั้นไม่เคยมีความสัมพันธ์กันมาก่อน การเข้าเรือนหอจึงเป็นประสบการณ์การเปลี่ยนผ่านที่สร้างความตื่นเต้นให้แก่คนทั้งคู่ จึงอาจกล่าวได้ว่า แม้ว่าเพลงนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของรูปแบบประเพณีบางอย่าง แต่ค่านิยมที่ไม่ให้ผู้หญิงกับผู้ชายแตะต้องกันก่อนแต่งงานก็ยังคงเป็นค่านิยมที่สืบทอดอยู่ในสำนึกของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ค่านิยมเช่นนี้ปรากฏอยู่พร้อมๆ กับความเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่น และความเปลี่ยนแปลงด้านประเพณีการแต่งกายที่ผู้คนในท้องถิ่นหันมาให้ความสำคัญกับความสวยความงามมากขึ้น ดังเช่น การเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ “แฟชั่นมุสลิม” หรือ “ธุรกิจเวดดิ้งสตูดิโอ” ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในช่วงเวลาราว 10 ปีที่ผ่านมา ที่ส่งผลให้พิธีกรรมการแต่งงานในชายแดนใต้มีกระบวนการขั้นตอนที่ซับซ้อนหลากหลาย และเน้นความอลังการมากขึ้น โดยเฉพาะเรื่องความสวยความงามที่ทุกๆ ฝ่ายทั้งญาติ แขกเหรื่อ เจ้าบ่าวและเจ้าสาวจะมุ่งเน้นมากเป็นพิเศษ เพลง “ปูโละ” หรือ “กินเหนียว” ของ “มะโร๊ะ” สะท้อนมุมมองต่อความเปลี่ยนแปลงนี้ไว้อย่างน่าสนใจ เพลงนี้กล่าวผ่านมุมมองและเสียงเล่าของตัวละครผู้หนึ่งที่ออกมาบ่นเรื่องที่ตนเองได้รับบัตรเชิญไปงาน “กินเหนียว” เยอะมาก ทั้งกินเหนียวในพิธีเข้าสุนัต และกินเหนียวแต่งงาน ทำให้ต้องประสบปัญหาเรื่องเงินทองที่จะใส่ซองช่วยงาน ดังตอนหนึ่งว่า

วันนี้กินเหนียว พรุ่งนี้กินเหนียว มะรืนก็กินเหนียวอีก
การ์ดเชิญ บนบ้านเหมือนขยะ
คราวนี้ ต้องลำบากแน่เพราะเรามันจน
ค่าขี้ยางก็ไม่พอ ต้องขายยางทั้งที่ยังเปียกๆ

มีทั้งกินเหนียวเข้าสุนัต และกินเหนียวงานแต่งงาน
แขกมามากมาย เจ้าของงานรู้สึกเหนื่อยล้า
ควายตังเดียวไม่พอ เชือดวัวเพิ่มอีกตัว
คนครัวไม่ได้หยุด คนเสิร์ฟไม่ไหวจะเติม

พูดถึงกินเหนียว ผู้หญิงชอบมาก
ไม่ทันจะได้อยู่บ้าน ต้องออกไปทุกวัน

เงินไม่พอ ยอมที่จะไปยืมมาอีก
ถ้าไม่ได้ไปกินเหนียว ถึงกับทะเลาะกับสามี

วันนี้กินเหนียวการกุศล พรุ่งนี้กินเหนียวหมู่บ้าน
คนชวนเขาเหมารถสองแถว

ปูโละ หรือกินเหนียว เรียกได้ว่าเป็นวัฒนธรรมของคนมลายูมุสลิม โดยส่วนใหญ่จะจัดขึ้น ตอนงานแต่งงาน บางบ้านจัดในงานเข้าสุนัต (ขริบอวัยวะเพศชาย) และบ่อยครั้งก็จัดก่อนที่จะส่งลูกไปเรียนเมืองนอก อีกนัยหนึ่งของการกินเหนียว อาจกล่าวได้ว่าเป็นประเพณีที่จัดขึ้นในงานมงคลของชีวิตปัจเจกบุคคลและครอบครัว

การกินเหนียวในอดีตนั้นจัดขึ้นด้วยวัตถุประสงค์เพื่อป่าวประกาศหรือประชาสัมพันธ์ให้คนในหมู่บ้านรับรู้ เวลาไปกินเหนียวน้อยคนที่จะยื่นซองเงินช่วยเหลือ เพราะโดยส่วนใหญ่คนที่ไปกินเหนียวจะเอาหม้อที่ใส่ข้าวสาร หรือน้ำตาลไป และเจ้าบ้านก็จะให้ข้าวเหนียวตอบแทนคล้ายเป็นของชำร่วย เมื่อเวลาผ่านไป วัฒนธรรมการยื่นซองเงินช่วยเหลือก็เข้ามา พร้อมกับการเชิญแขกต่างถิ่นที่ไม่รู้จัก หรือรู้จักกันห่างๆ โดยให้ญาติที่อยู่ในหมู่บ้านอื่นๆ เป็นคนเชิญ โดยให้มากันเป็นสายๆ เหมือนการจัดตั้งของหัวหน้าเครือข่าย หรือหัวคะแนนในทางการเมือง ความเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้ประเพณีการกินเหนียวเกิดขึ้นในงานการกุศลหลากหลายงานมากขึ้น รวมไปถึงการเรี่ยไรเงินซ่อมแซมหรือสร้างมัสยิดประจำหมู่บ้าน ที่น่าสนใจก็คือ งานกินเหนียวในปัจจุบันนั้นเหมือนห่วงโซ่ที่เชื่อมโยงคนเข้าอยู่ในวงญาติทางประเพณีเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อไปงานคนนี้ครั้งนี้ เขาก็จะต้องไปงานของคนที่เขาชวนไปอีกในครั้งหน้า กลายเป็นวงจรที่เวียนต่อๆ กันไม่สิ้นสุด ยิ่งในช่วงที่เป็น “ฤดู” ของงานแต่ง การ์ดเชิญจากทั่วสารทิศก็จะเข้ามาไม่ขาดสาย

เพลงปูโละ แบ่งเนื้อหาเป็น 2 ช่วง ในช่วงแรกพูดถึงการได้รับเชิญไปงานกินเหนียวที่ได้รับไม่เว้นวันจนการ์ดเชิญเต็มบ้านแทบจะเป็นขยะ คนจนได้การ์ดเชิญก็ยิ่งเครียด ขี้ยางไม่ทันแห้งก็ต้องเก็บไปขาย ตัวเจ้าของงานเองก็ล้าเพราะเชิญคนเยอะ

ในช่วงแรกนี้เรียกได้ว่าเนื้อหาจะออกในเชิง “บ่นแกมประชด” เพราะงานเลี้ยงกินเหนียวนั้น ถ้าได้รับเชิญก็หมายถึง “เงิน” ที่ต้องใส่ซอง เมื่อได้รับไม่เว้นแต่ละวันจนการ์ดในบ้านกองเหมือน “ขยะ” คำนี้อาจจะตีความได้ 2 ประเด็น ในประเด็นหนึ่งเพราะความเยอะของการ์ดเชิญจนดูเหมือนขยะในบ้าน อีกประเด็นหนึ่งอาจจะพูดได้ว่า การเปรียบเทียบกับคำว่าขยะในที่นี้หมายถึงสิ่งที่เจ้าบ้านไม่ต้องการ เพราะการได้รับการ์ดเชิญที่เพิ่มขึ้นคนที่ทำมาหากินอย่างชาวบ้านที่ประกอบอาชีพกรีดยางก็ต้องสั่นคลอนกับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นด้วย การเปรียบเทียบให้เห็นถึงสภาวะของความสั่นคลอนนั้นก็คือ “ขี้ยางเปียก” เพราะปกติ การทำขี้ยางจะรอให้ขี้ยางแห้งเป็นก้อน ขี้ยางเปียกคือการเก็บก่อนเวลาจนยางไม่ทันจับตัวให้แข็งเหมือนปกติ

ทางด้านเจ้าของงาน ที่เชิญคนมาจากทุกทั่วสารทิศก็ต้องรับผิดชอบต่อการจัดการด้านต่างๆ จนเหนื่อยล้าไม่ได้หย่อนกายลงพักผ่อน เช่นเดียวกับคนเสิร์ฟและคนทำอาหาร “ฆ่าควายแล้วหนึ่งตัวต้องฆ่าวัวเพิ่ม” นั้น ก็เป็นการกล่าวประชดในแง่ของการอวดของเจ้าของงาน ทั้งนี้ เมื่อเปรียบกับสภาพความเป็นจริงการเชิญคนมากินเหนียวเยอะ หรือการล้มสัตว์ใหญ่มากถึง 2 ตัวนั้น เพื่อที่ภายหลังจะได้เป็นที่ “พูดถึง” ความใหญ่โตของงานนั้นๆ ประหนึ่งคล้ายเป็นการ “อวดรวย” ด้วยเช่นเดียวกัน กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คืออารมณ์ของเพลงนี้กำลังวิพากษ์วิจารณ์ค่านิยมอวดรวย รักษาหน้า และรักศักดิ์ศรีของคนในชายแดนใต้ซึ่งเป็นค่านิยมที่พ่วงติดมากับประเพณีท้องถิ่น ค่านิยมเช่นนี้ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของรายละเอียดต่างๆ ในประเพณีหรือพิธีกรรมด้วย ดังเช่น การที่งานจะต้องเชิญแขกเหรื่อมากก็ต้องมีการจัดเลี้ยงต่อเนื่องและยิ่งใหญ่กว่าปกติ อาจจะมีมหรสพ มีดนตรี คอนเสิร์ตต่างๆ ดังที่ผู้ฟังเพลงคนหนึ่งกล่าวว่า ประเพณีท้องถิ่นมักจะเปลี่ยนแปลงไปภายหลังมีองค์ประกอบอื่นๆ เข้ามาด้วย ดังเช่นงานแต่งงานที่เน้นความสนุกสนาน เพลงดิเกร์สมัยใหม่ก็จะได้รับจ้างมาแสดงคอนเสิร์ต เพลงที่ชาวบ้านผู้ร่วมงานชอบฟังก็จะเป็นเพลงที่มีเนื้อหาสองแง่สามง่าม และสนุกสนานมากกว่า “การรับคอนเสิร์ตเพลงดิเกร์สมัยใหม่ในงานแต่งงานก็เพื่อแสดงให้ชาวบ้านเห็นฐานะของตัวเอง เพื่อเอาใจชาวบ้าน เพราะคนที่นี่ผูกติดกับเพื่อนบ้านผูกติดกับความชอบและไม่ชอบของเพื่อนบ้านมากกว่า” [3] การที่งานประเพณีการกุศลบ้านไหนมีคอนเสิร์ตเสริมเข้าไป แสดงให้เห็นว่าเป็นงานใหญ่ที่ หรือไม่เจ้าภาพก็คงเป็นบุคคลสำคัญของชุมชนหรือหมู่บ้าน [4]

ในมุมมองของคนท้องถิ่นดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความเปลี่ยนแปลงของประเพณีท้องถิ่นเหตุหนึ่งจึงมาจากค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้คนด้วย ดังจะเห็นความเปลี่ยนแปลงเรื่องค่านิยมความสวยความงามของผู้หญิงที่เพลงนี้สะท้อนผ่านเนื้อหาในตอนที่สองที่กล่าวถึงคนที่ชอบไปงานกินเหนียวว่าส่วนใหญ่จะ

[3] นูรฮีดายะห์ ตันหยงศิริกุล, สัมภาษณ์

[4] มะแอ แฉะ, สัมภาษณ์

เป็นผู้หญิง ชื่นชอบถึงขนาดไม่มีเงินจะใส่ซองช่วยงานก็ยังกล้าหยิบยืมคนอื่นเพื่อที่จะได้ไปงาน ไปกันเต็มคันรถ คนขับชอบให้สาวๆ อยู่ข้างหน้าจนเต็ม แม้จะขับรถลำบากแต่เหมือนว่าได้กำไร

ประเด็นในช่วงที่ 2 เนื้อหาออกมาชัดเจนในเชิงของการ “ต่อว่าและเสียดสี” ผู้หญิง เพราะโดยปกติแล้วผู้หญิงมักจะชอบไปงานกินเหนียว บางคนถึงขั้นตัดชุดใหม่ทุกครั้งเพื่อไปงานแต่ง เรียกได้ว่าแต่งชุดแข่งกับเจ้าสาว ซึ่งคนประเภทนี้จะมีผู้เปรียบเปรยว่า “ฮาตูปูโละ” หมายถึง “ผีงานแต่ง” มีงานแต่งที่ไหนก็จะดีใจ แม้เงินไม่มีก็ไม่ใช่อุปสรรค สามารถหยิบยืมเพื่อนได้ ขอให้ได้ไปงานแต่ง

อาจกล่าวได้ว่าประเพณีการแต่งงานสำหรับผู้หญิงมุสลิมจึงเป็น “พื้นที่พิเศษ” แบบหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้หญิงมุสลิมสามารถแสดงตัวตนความเป็นมุสลีมะห์ชายแดนใต้ที่ทันสมัยได้อย่างเต็มที่ เพลงกล่าวถึงการ “แข่งกันสวย” ของผู้หญิง ที่ทุกคนจะต้องออกแบบเครื่องแต่งการกันเป็นพิเศษ สำหรับสังคมมุสลิม การแสดงตัวตนในฐานะ “ผู้หญิงสวย” และ “ผู้หญิงมีเสน่ห์” ในเชิงรูปลักษณ์นั้นอาจจะมีโอกาสไม่มากนัก ประเพณีการแต่งงานจึงถือเป็นโอกาสที่จะแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของความเป็นผู้หญิงได้อย่างเต็มที่ โดยที่จะไม่รู้สึกว่ากำลังกระทำผิดหลักศาสนาแต่อย่างใด

นอกจากนั้น ค่านิยมของการไปเข้าร่วมประเพณีการกินเหนียวซึ่งเพลงได้เสียดสีเอาไว้ว่าผู้หญิงมักจะให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ยังนำไปสู่การสร้างพื้นที่พิเศษที่ผู้หญิงใช้อ้างอิงเพื่อไม่ต้องปฏิบัติตามข้อห้ามเรื่องการไม่ควรพบปะหรือถูกเนื้อต้องตัวกันระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย การเดินทางเพื่อเข้าร่วมประเพณีทำให้ผู้ชายและผู้หญิงสามารถพบเจอกันได้โดยไม่รู้สึกผิดต่อค่านิยมทางสังคมแต่อย่างใด

เพลงที่เกี่ยวข้องกับประเพณีกินเหนียว หรือการแต่งงานอีกเพลงหนึ่งที่น่าสนใจก็คือ เพลง**มาโซะนายู** ของเปาะเต๊ะ กูแบอีแก ที่กล่าวถึงคนนอกศาสนาที่เข้ารับนับถือศาสนาอิสลามเพราะความรัก เพลงนี้ถ่ายทอดเนื้อหาและอารมณ์ผ่านมุมมองของผู้ชายที่ต้องเข้าศาสนาอิสลาม จะต้องปรับตัวใหม่โดยเฉพาะการขลิบปลายอวัยวะเพศชาย

สำหรับชายนอกศาสนา การแต่งงานคือการเปลี่ยนสถานภาพและเปลี่ยนแปลงความคิดและความเชื่อ เพลงจึงบอกเล่าถึงความกังวลหลายอย่างเพราะเขาจะต้องก้าวเข้าสู่โลกใหม่ที่ไม่เคยชิน ทั้งเรื่องของการละหมาด หรือการเข้ากับคนในบ้าน แต่เพราะความรักจึงยอมเข้าเพื่อที่จะได้แต่งงานกัน เพลงนี้ดนตรีที่ใช้ประกอบเพลงยังคงเป็นเครื่องดนตรีบานอผสมกับการร้องแบบดิเกร์ฮูลูให้จังหวะสนุกสนาน และออกในแนวตลกเช่นเพลงอื่นๆ ของเปาะเต๊ะ ดังคำร้องตอนหนึ่งว่า

น้องที่รักของพี่
น้องคนมลายู พี่คนไทยพุทธ
ใจพี่ ปรารถนาจะแต่งงานกับน้อง

แต่พี่กังวล ตอนขริบ เข้าสุนัต
ตอนขริบ ไม่ค่อยเท่าไหร่
แต่พี่กลัวตอนแกะผ้าพันแผลออกนี่สิ
น้องเป็นคนมลายู(มุสลิม) พี่กังวลใจ
อีกอย่างพี่รู้สึกเสียดายหมู ที่เลี้ยงไว้สามคอก
แต่ไม่ต้องเป็นห่วงเพื่อนของพี่เป็นเถ้าแก่
เราให้กับ เซ็ง บือแต เผื่อจะเชือดกินเหนียว
เป็นคนมลายู รู้สึกกังวลหลายอย่าง
พี่ไม่อยากทะเลาะกับพ่อตาแม่ยาย
คนอื่นไปมัสยิด พี่นอนอยู่บ้านเฉยๆ
แต่พอเป็นคนมลายู ทำแบบนั้นไม่ได้แล้ว

ในศาสนาอิสลาม การแต่งงานจะต้องเกิดขึ้นระหว่างคนในศาสนาเดียวกันเท่านั้น ด้วยสาเหตุหลายประการ ทั้งการปฏิบัติศาสนากิจทางศาสนา ความเป็นอยู่ รวมถึงป้องกันการเกิดปัญหาในภายหลัง ดังนั้นเมื่อไปรักกับคนศาสนาอื่นก็จะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ารับศาสนาอิสลามถึงจะแต่งงานกันได้ หลายต่อหลายคนเข้ารับโดยที่ไม่ได้เต็มใจหรือมีความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ศาสนาใหม่ จึงสร้างปัญหาในภายหลังอีกมากมาย หลายคนเข้าใจว่าการกล่าวปฏิญาณตนพร้อมกับการขริบอวัยวะเพศสำหรับเพศชายก็เข้ารับศาสนาอิสลามแล้ว แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่สามารถทำอะไรได้ เช่น คนอื่นไปมัสยิดเรานอนอยู่บ้านเฉยๆ ก็สื่อถึงการที่ไม่รู้ว่าจะต้องไปมัสยิดและละหมาดอย่างไร

ไม่เพียงแต่ในเรื่องของการปรับตัวการปรับเปลี่ยนในเรื่องของศาสนาเท่านั้น ในที่นี้ พูดถึงคนมลายูกับคนไทยพุทธ ซึ่งเป็นเรื่องปกติที่จะมีความแตกต่างในเรื่องของวัฒนธรรมการใช้ภาษา แต่เมื่อไปอยู่ในสังคมมลายู ที่ที่มีคนมลายูพูดภาษามลายูเป็นส่วนใหญ่ บางคนไม่สามารถพูดไทยได้เลย ยิ่งการไปอยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ของอีกฝ่าไม่สามารถพูดภาษาไทยได้ จึงเป็นเรื่องลำบากเพิ่มขึ้นอีก

เพลงนี้ได้หยิบยกเรื่องที่หลายคนมองว่าเป็นเรื่องง่ายและมักเกิดขึ้นบ่อย แต่สิ่งที่หลายคนไม่ได้คำนึงถึงคือ การปรับตัวในภายหลัง ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องกระทำก่อนสิ่งอื่นๆ ดังนั้น จึงมักจะเห็นปัญหาในเรื่องเช่นนี้เกิดขึ้นกันมากในสังคม

5.1.2 ภาพสะท้อนวิถีชีวิต

ภาพที่เพลงดิเกร์สมัยใหม่สะท้อนที่น่าโดดเด่นอีกประการหนึ่งในหัวข้อนี้ก็คือ ภาพของวิถีชีวิตของผู้คนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีความเปลี่ยนแปลง และผสมผสานระหว่างวิถีแบบดั้งเดิมและวิถีแบบ

สมัยใหม่ ผู้ฟังคนหนึ่งกล่าวว่า เพลงเหล่านี้จะปรับเนื้อหาให้ทันสถานการณ์ในชุมชนอยู่เสมอๆ เพื่อสร้างแรงดึงดูดใจให้กับผู้ฟัง[5] ดังเช่น เพลง **กียอบูเกะ (ทำงานบนหุบเขา)** ที่บอกเล่าถึงภาพการทำงานของชาวบ้านในหุบเขา แม้ว่าจะใช้ทำนองเพลงที่สนุกสนาน แต่ก็เป็นความสนุกสนาน และตลกโปกฮา แต่ทว่าก็ซ่อนเอาไว้ด้วยภาพชีวิตอันขมขื่น การสอดแทรกความยากแค้นของคนในท้องถิ่น ที่ทำงานด้วยความเหนื่อยยากลำบาก ทำงานหาเงินได้บาทแต่ก็ต้องกินสองบาท ทุกวันต้องกินแต่ปลาแห้ง เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วก็ไม่เพียงพอ ซ้ำบางครั้งก็ยังป่วย คล้ายๆ เคราะห์ซ้ำกรรมซัด บางคนโชคดี ก่อนตายก็ยังได้ร่ำรวย แต่ตนนั้นเหมือนถูกสาป คล้ายๆ ว่ามีก้นแต่ขี้ไม่ได้ จนต้องติดหนี้สิน หากเจ้าหนี้ไม่เข้าใจก็จะถูกตามทวงอยู่เช้าเย็น ดังตัวอย่างเนื้อหาตอนหนึ่งว่า

ตื่นเช้าก็ขึ้นเขา
พกขวานแล้วไปทำงาน
ระหว่างทางเจอหมอมาตรวจโรค
ตรวจไปตรวจมา มีไข้มาลาเรีย
ถ้าเกิดเป็นคนที่โชคดี
ก่อนตายเขาก็มีโอกาสรวย
ไม่เหมือนตัวเราตอนที่ป่วยอยู่นี้
ทำงานทีได้บาทแต่ต้องกินสอง(คน)
ถึงจะไม่ค่อยกิน แต่ทำงานก็ยังไม่ได้เช่นกัน
เหมือนร่างกายที่โดนสาป
เหมือนมีก้นแต่ขี้ไม่ได้

ความเปรียบในเพลงนี้ เช่น “มีก้นแต่ขี้ไม่ได้” ให้ภาพขันๆ ที่ขื่นขมไม่น้อย โดยการเปรียบจากภาพใกล้ตัว และเป็นอวัยวะเบื้องล่าง ซึ่งเรียกเสียงหัวเราะจากคนฟังได้ง่าย แต่ในอีกแง่หนึ่งนั้น เนื้อเพลงนี้ได้เข้าถึงความเป็นอยู่ของผู้คนในพื้นที่ ทำงานกรีดยาง ปลูกผัก ร่างกายปวดเมื่อย แต่ก็ยังคงต้องทำงานเช่นเดิม ด้วยว่าเป็นวิถีชีวิต เป็นงานหลักที่จะต้องทำ หรือแม้แต่การกินข้าวกับปลาแห้ง การไม่มีอาหารชนิดนี้ในสำรับ เหมือนอาหารไม่ครบ เพลงนี้จึงคล้ายกับการนำเอาวิถีชีวิตของผู้คนมาใส่ทำนองให้เกิดความสนุกสนาน และเหมือนเป็นเพลงตลกในเชิงปลอบใจ พร้อมๆ กับสะท้อนภาพวิถีชีวิตที่แร้นแค้นของพวกเขาไปด้วย น้ำเสียงของเพลงเหล่านี้ส่วนใหญ่แล้วมักจะยอมรับถึงชะตากรรมความยากจน ยอมรับในความต่ำ

[5] รุสลัน ยูโซะ, สัมภาษณ์

ต้อยด้อยวาสนาของตัวเอง พวกเขาตระหนักถึงอัตลักษณ์ใน “ความเป็นบ้านนอกคอกนา” ของตนเอง พร้อมๆ กับที่อีกด้านหนึ่งก็ส่งเสียงเรียกร้องต่อสังคมทุนนิยมว่าอย่าละทิ้งท้องถิ่น ดังเพลงตอนหนึ่งว่า

เรามันคนบ้านนอก ทำงานประสาคนบ้านนอก
กรีดยาง เก็บขี้ยาง ปลูกผัก ทำสวน
รู้สึกเหนื่อยหน่าย ร่างกายก็รับไม่ไหว
ตกกลางคืนก็ร้าวรวดปวดกาย
ไม่สบาย เป็นหวัด
ร่างกายไม่ทันเข้าที่เข้าทาง
บางครั้งเวลาอาบน้ำ ก็ไม่ถูสบู่
อาหารการกินนั้นไม่ต้องพูดถึง
เมนูปลาแห้งนั้นไม่เคยทิ้งเลย

จะเห็นได้ว่าเพลงนี้แม้จะกล่าวถึงความลำบากยากจน แต่ก็ไม่ได้มีน้ำเสียงตัดพ้อหรือปลดปลงในชะตากรรม ทำนองเพลงจังหวะที่คึกคัก ได้ช่วยลดทอนน้ำเสียงของการพร่ำเพ้อโอดครวญออกไปได้ไม่น้อย จังหวะเช่นนี้เองที่ทำให้เพลงดิเกร์สมัยใหม่จำนวนหนึ่ง แม้จะพยายามกล่าวถึงความยากจนเข็ญใจแต่ก็ไม่ได้สะท้อนความพ่ายแพ้หรือท้อแท้ไม่ยอมรับ ดูเหมือนทั้งผู้ฟังและผู้แต่งและผู้ร้องเพลง จะพร้อมใจกันยอมรับตรงกันว่า หากนั่นคือความทุกข์ยากลำบาก สิ่งที่จะต้องปรับตัวเพื่อให้พ้นจากความทุกข์ยากลำบากนั้นหาใช่ใครอื่น แต่คือตัวของพวกเขาเอง ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า นี่คือน้ำเสียงของการยอมรับอัตลักษณ์ความเป็น “คนบ้านนอก” ของพวกเขา

คำถามที่น่าสนใจก็คือ อัตลักษณ์ความเป็นคนบ้านนอกที่เพลงนี้ตระหนักนั้นมีลักษณะอย่างไร ถามอีกนัยหนึ่งก็คือ เพลงดิเกร์มิวสิคเข้าใจว่าความเป็นบ้านนอกที่ติดตัวกลายเป็นอัตลักษณ์ของพวกเขาอยู่นั้นมีลักษณะอย่างไร คำถามนี้อาจจะตอบได้จากเพลงที่มีเนื้อร้องและทำนองคึกคัก เนื้อร้องเรียบง่าย ฟังสนุก อย่างเพลง “กียอออแรกาปง” หรือ “การงานของชนบท” ที่แต่งและขับร้องโดย “เปาะเต๊ะ” ดังเนื้อเพลงตอนต้นว่า

หลังจากเราปลูกข้าวโพด เราก็มาโปรยข้าวเปลือก
โปรยเม็ดมะเขือ แล้วก็ฝังพันธุ์หัวมัน
อาหารการกินของคนชนบท
ไม่ต้องไปซื้ออะไรมากมาย

ลวกมะเขืออ่อน ทำแกงบอน

...เราอยู่ในหมู่บ้าน ก็อย่าเที่ยวอิจฉาริษยากัน

ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผลัดกันไป

ตื่นตอนเช้าๆ

มีข้าวค้างคืน เราก็อุ่นกินกัน

เตรียมอุ่นแกงบอน**...**

แล้วเราก็ย่างปลาแห้ง

ลูกเมียก็ล้อมวงพร้อมหน้า

กระดูกๆก็เก็บให้แมว

ข้าวเหลือก็เอาให้เป็ด

เปลือกกล้วยเราก็โยนให้แกะ

โฮ....ถ้าเป็นคนขยัน ยิ่งมีกินง่าย

เวลาเลี้ยงแพะ เราก็ไปตัดปลีกล้วย เอามาทำผักลวก

พิจารณาจากคำร้อง เพลงกียอออแรกาปงเป็นเพลงง่ายๆ ที่กล่าวถึงวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นหรือคนในชนบท ที่ดำรงชีวิตอย่างสามัญ พึ่งพาธรรมชาติ และเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่มีความหมายซับซ้อนอีกทั้งไม่ได้ให้ความหมายเชิงเสียดสีใดๆ

เพลงนี้แต่งขึ้นให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ในช่วงที่มีโครงการเศรษฐกิจพอเพียง หรือในปี พ.ศ. 2543-2545 ซึ่งนับว่าเป็นเพลงใหม่ที่พยายามออกมาเพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงนั้น จากเนื้อหาข้างต้น อาจกล่าวได้ว่านี่คือเพลงที่พยายามบันทึกภาพวิถีชีวิตของชาวชายแดนใต้ที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพลงพูดถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ทั้งในด้านการอาชีพ การทำมาหากิน วิถีความสัมพันธ์ และวัฒนธรรมประเพณี อย่างไรก็ดี เราจะพบว่า ภาพต่างๆ เหล่านี้เพลงสื่อสารออกมาในฐานะภาพอดีตที่มีความคาบเกี่ยวอยู่กับปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปแล้วในบางด้านเช่นกัน โดยในตอนต่อหลังจากนั้น เพลงได้เชื่อมโยงปัจจุบันของชุมชนเข้ากับอดีต โดยบอกว่า การที่ชุมชนเป็นอยู่ทุกวันนี้ก็เพราะบทบาทและความขยันขันแข็งของ “คนเก่าคนแก่” หรือบรรพบุรุษนั่นเอง รายละเอียดนี้ปรากฏในเนื้อเพลงตอนสุดท้ายที่ว่า

คนเก่าคนแก่แต่ก่อน ทำงานกันเช้าเย็น

เลี้ยงวัว เลี้ยงควาย ขึ้นเขาถางป่า

ปลูกลองกอง ปลูกลูกู ปลูกลางสาด ปลูกทุเรียน

ได้แบ่งให้ลูกหลาน ได้เก็บคนละนิดละหน่อย

โอ....พอตกมาถึงเรา

เราก็วิ่งตามยุคสมัยใหม่

ขายที่มาซื้อรถ ซื้อมอเตอไซค์

ไม่เหลือเลยซักอย่าง เห็นอยู่แต่ร่องรอยของก้อนเส้า

จากเนื้อเพลง ผู้ฟังจะถูกเรียกร้องให้เชื่อมโยงปัจจุบันของผู้ฟังไปยังคุณสมบัติของคนรุ่นเก่าก่อนว่าเป็นขยันทำมาหากิน บุกเบิกถางไร่ถางนาจนทำให้คนรุ่นหลังมีตัวมีตนที่อยู่ที่ยืนอย่างทุกวันนี้ เนื้อหาและน้ำเสียงเช่นนี้อาจตีความหมายได้ 2 ประการ ประการแรกก็คือ เป็นการบอกว่าภาพชนบทอันสวยงามในท่อนแรกและท่อนกลางที่จริงแล้วเป็นเพียงชนบทในจินตนาการที่ไม่มีวันย้อนคืนมาอีกได้แล้ว เพลงนี้จึงเป็นการโหยหาอดีตที่ผู้แต่งและผู้ฟังต่างก็จินตนาการถึงชุมชนหรือบ้านที่ปัจจุบันไม่ได้มีอยู่จริงแล้ว มันกลายเป็นเพียง “ร่องรอย” และ “ก้อนเส้า” ที่ไม่มีหม้อตั้งอยู่อีกต่อไป เพราะสุดท้ายเพลงก็จบลงด้วยการเปรียบเทียบกับคนปัจจุบันที่ยังฟุ่มเฟือย หรือซื้อของเกินจำเป็น ได้เงินแล้วไปซื้อมอเตอร์ไซค์ กล่าวได้ว่ามอเตอร์ไซค์ถูกวางเป็นสัญญะของเทคโนโลยีสมัยใหม่ เป็นตัวแทนของความฟุ่มเฟือยและความเปลี่ยนแปลงของการสื่อสารคมนาคมที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบท ซึ่งก็ได้รับการตอบรับจากคนชนบทรุ่นใหม่ๆ ที่วิ่งไล่ความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้อย่างฉับไว ภาพดังกล่าวนี้ชี้ถึงความเป็นสมัยใหม่ที่ตัดขาดจากภาพอันเรียบง่ายบริสุทธิ์ในเนื้อเพลงตอนต้นอย่างสิ้นเชิง

อารมณ์เพลงที่เรียกร้องให้คิดถึงวิถีของอดีต และคุณค่าของบรรพบุรุษนั้นยังหมายรวมถึงการเรียกร้องให้มองสิ่งเหล่านี้เป็นรากเหง้าของชีวิตในปัจจุบัน ดังเช่น การให้ความสำคัญกับ “ข้าวและนา” ว่าเปรียบเป็นที่มาของคนเรา เพลง **บือแนปาดี** หรือ **ทุ่งนา** ที่มีเนื้อหาเรียกร้องไม่ให้คนรุ่นใหม่ไม่ลืมทุ่งนา เพราะคนนั้นเติบโตได้เพราะข้าว แม้ชีวิตจะร่ำรวยแค่ไหนก็หนีไม่พ้นข้าว หากขาดข้าว ลมหายใจก็ไม่ยืดยาว ชีวิตอยู่นานได้ก็เพราะการกิน ก่อนจะมาเป็นข้าวสาร มันเคยเป็นข้าวเปลือก และที่สุดมันก็ได้กลายเป็นข้าว อย่าได้หลงลืมสิ่งเหล่านี้ หากชีวิตร่ำรวยแล้ว ก็อย่าได้ลืมรากเหง้า อย่าลืมทุ่งนา ให้หวนกลับไปมองวัยเด็กที่เคยวิ่งเล่นในทุ่งนา เมื่อโตไปอย่าได้ดูถูกทุ่งนา และอย่าลืมรากเหง้าเดิมของตน

เพลงนี้เหมือนเป็นเพลงเตือนสติคนรุ่นใหม่ที่เรียกได้ว่าแทบจะลืมรากเหง้าดั้งเดิมของตัวเอง เมื่อร่ำรวยแล้วหลงตัวเองและดูถูกทุ่งนา เนื้อเพลงได้เปรียบเทียบว่า ข้าวนั้น ก่อนที่มันจะมาเป็นข้าว มันเคยเป็นข้าวสาร และก่อนข้าวสาร มันคือข้าวเปลือก เช่นเดียวกับคน ที่ก่อนจะรวยนั้น ก็ต้องเติบโตจากข้าว ข้าวเสมือนสิ่งที่ต่อลมหายใจ หากไม่มีข้าวกิน อายุก็ไม่ยืนยาว รากเหง้าดั้งเดิมของคนเราล้วนมาจากทุ่งนา พ่อไถนา แม่ดำนา แล้วเราก็คือลูกชาวนาที่ไม่ควรดูถูกที่มาของตัวเอง

เพลงเหล่านี้ดูจะเสนอว่า รากเหง้านั้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งของอัตลักษณ์ของคนเรา การหลงลืมรากเหง้าจึงทำให้คนเราสูญเสียอัตลักษณ์ที่เหมาะสม เช่นเดียวกับท้องถิ่นที่ลืมรากเหง้าของตัวเองก็จะสูญเสียอัตลักษณ์ไปด้วย และนั่นเองที่จะทำให้ท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป เพลง**ซีละปูญอ** หรือ **พลาดที่เทิดทูน** เสนอว่าความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเริ่มต้นจากระบบครอบครัวที่ไม่มีศักยภาพในการหล่อหลอมคนรุ่นหลังให้อยู่ในธรรมนองครองธรรมได้ ผลเสียจึงส่งผลระยะยาวทั้งต่อครอบครัวนั้นๆ เองและสังคมโดยรวมด้วย

เพลงซีละปูญอ สะท้อนภาพของพ่อแม่สมัยใหม่ที่ตามใจลูกมากกระทั่งลูกเติบโตมากลายเป็นคนสร้างปัญหา เอาแต่ใจ และไม่เคยพึงพอใจในสิ่งที่ตนมี ฟุ่มเฟือย ขีดรีดสมบัติจากพ่อแม่จนหมดสิ้น เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนั้นแล้ว พ่อแม่ก็เพิ่งจะตระหนักว่าตนนั้นเลี้ยงลูกผิด และเทิดทูนลูกมากเกินไป ไม่เคยว่ากล่าวตักเตือนลูก จนกระทั่งกลายเป็นเด็กหลงทาง ที่ไม่รู้ศาสนา ไม่รู้ภาษา หากเมื่อตายไปแล้ว พ่อแม่ก็จะถูกสอบสวนในวันสิ้นโลกว่าเลี้ยงลูกตัวเองอย่างไรจนเสียคน ดังตอนหนึ่งว่า

ลูกขูดสมบัติหมดสิ้นแล้ว
ได้เข่าจะเอาน่อง พ่อแม่ปวดหัวจริงๆ
เราเองที่พลาด ไปเทิดทูนเขา
โว พลาดแล้ว ต้นเหตุที่พ่อแม่ เทิดทูนมากเกินไป
ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม แม้เป็นสิ่งที่ผิดก็ไม่ว่ากล่าวตักเตือน
หลงทางเสียจนไม่รู้จัก อาเลฮฺ บอตอ
หัวค่ำใส่ชุดนอน เหยียดแข้งขาบนกาโน พรุ่งนี้ก็ซื้อใหม่
ลูกนั้นก็เกินกว่าครู โว เราพลาดแล้วที่เทิดทูน
หลงทาง ตายในสภาพที่หลงทาง ความรับผิดชอบ
พ่อกับแม่ ในวันอาคีรัตแต่ละคนจะถูกสอบสวนทุกๆ เรื่อง
ตอบไม่ได้แม้เพียงเรื่องเดียว
ไม่ขยันที่จะกล่าวถึงพระเจ้าของเธอ
หากตายโดยไม่มีความศรัทธา (ต่อพระเจ้า) ประตูนรกรอคอย

เพลงนี้มีน้ำเสียงเหมือนการวิพากษ์วิจารณ์ แต่ก็ซ่อนเอาไว้ซึ่งภาพของชีวิตและค่านิยมของผู้คนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไว้อย่างน่าสนใจ กล่าวคือ คนชายแดนใต้ส่วนใหญ่แล้วนับถือศาสนาอิสลาม ในเพลงจึงมีการเปรียบและให้แง่คิดตามหลักศาสนา เช่น คนที่ไม่เรียนหนังสือ ไม่รู้ภาษา เปรียบว่าไม่รู้จักอาลีฟ บา ตา ซึ่งเป็นพยัญชนะ 3 ตัวแรกของภาษาอาหรับ หากเปรียบกับสำนวนไทยแล้ว คือสำนวน ก-ข ไม่กระดิก นั่นเอง

การกล่าวถึงช่วงเวลาก็เช่นเดียวกัน ในวิถีวัฒนธรรมชุมชนชายแดนใต้จะนับช่วงจากเวลาละหมาด ช่วงเช้าตรู่ คือซุบฮี เที่ยงคือ ซุฮรี เย็นคือ อัสรี หัวค่ำคือ มัฆริบ และกลางคืนคือ อีซา หากพูดกันในหมู่ชาวมลายูด้วยกัน ก็จะเกิดความเข้าใจในการแบ่งเวลาเช่นนี้ เช่น หากบ้านไหนจะเชิญทานข้าวเย็น ก็จะบอกว่า ลือปะห์ อาซะ หมายถึง หลังละหมาดอัซรี ไม่จำเป็นต้องบอกเวลาว่า สี่โมงเย็น เป็นต้น ดังนั้น ในเพลงที่บอกว่า *งอเระ* ก็หมายถึงว่า ช่วงหัวค่ำหรือ มัฆริบนั่นเอง ซึ่งเป็นเวลาที่ผู้คนยังไม่นิยมใส่ชุดนอน แต่จะเตรียมกินข้าวมื้อเย็นหรือไม่ก็ไปเรียนกุรอ่านตามบ้านโต๊ะครู

ผู้คนไม่ว่าในพื้นที่ไหนๆ ก็จะให้ความเคารพครู และในพื้นที่ 3 จังหวัดก็เช่นเดียวกัน การที่เพลงนี้กล่าวว่า เทิดทูนลูกเกินกว่าครูนั้น เท่ากับการสอนลูกให้หลงทาง ให้ลูกอยู่เหนือคนอื่น เหนือพ่อแม่ และลูกก็จะไม่เชื่อฟังใครเลย จึงคล้ายกับว่าหายนะได้เข้ามาเยือนครอบครัว ซึ่งตามความเชื่อในศาสนาคือ พ่อแม่จะต้องถูกสอบสวนโดยพระเจ้า คืออัลลอฮฺ ในวันสิ้นโลกที่ใกล้เข้ามาเรื่อยๆ เหลือเพียงแต่ทางเดียวเท่านั้น คือ ขออภัยโทษจากอัลลอฮฺ เพื่อความผิดนั้นจะเบาบางลง หรือได้รับการให้อภัยจากพระเจ้า

พร้อมๆ กับการสอนหรือกล่าวตักเตือนพ่อแม่ เพลงนี้ก็สะท้อนถึงภาพของวิถีชีวิตชาวชายแดนใต้สมัยใหม่ที่ถูกคนรุ่นใหม่ (ซึ่งในเพลงนี้แทนด้วยตัวละคร “ลูก”) ล่วงละเมิด โดยเฉพาะวิถีศาสนา และค่านิยมการเคารพและเชื่อฟังผู้อาวุโสกว่าด้วย

5.2 ค่านิยมในสังคมที่เปลี่ยนแปลง

ในมุมมองของเพลงดิเกร์สมัยใหม่ ประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชนชายแดนใต้นั้นมักจะถูกสั่นคลอนโดยการเข้ามาของค่านิยมสมัยใหม่กระทั่งก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของประเพณีและวิถีบางอย่าง ดังเป็นที่น่าสังเกตว่า แม้เพลงจำนวนหนึ่งจะยอมรับว่าความเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่น ทั้งในแง่กายภาพและนามธรรมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และพวกเขาพร้อมจะยอมรับผลของมัน แต่การเปลี่ยนแปลงของชุมชนกระทั่งกลายเป็นชุมชนสมัยใหม่ที่กระตุ้นให้คนมีวิธีคิดแบบสมัยใหม่ก็ก่อให้เกิดช่องว่างในชุมชนไปพร้อมๆ กันด้วย ความเป็นสมัยใหม่ที่กระทบต่อชุมชนชายแดนใต้จึงส่งผลทั้งด้านลบและด้านบวก อารมณ์ของเพลงดิเกร์สมัยใหม่จำนวนหนึ่งจะหวนหาอาลัยความเป็นชุมชนดั้งเดิม พร้อมกับส่งเสียงเรียกร้องให้ประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิมได้รับการเคารพและฟื้นฟู ในเพลงเหล่าสัญญะของความเป็นสมัยใหม่จะถูกกล่าวถึงทั้งในเชิงเปรียบเทียบเปรียบเปรย และการสื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมา เช่น โทรศัพท์มือถือ รถยนต์กระบะ รถโซเล่ รถมอเตอร์ไซค์ หรือแม้กระทั่งลูกชิ้น ซึ่งเป็นอาหารที่ผลิตจากภายนอก และถูกนำมาขายในชุมชน

ดังเช่นเพลง เพลง นิสสันนาวารา ของเปาะเต๊ะ กูแบอีกแก ที่อยู่ในอัลบั้ม “บอมอโบ” ซึ่งเพลงนี้ก็ใช้ดนตรีแบบเดียวกับเพลงบอมอโบ ไม่ได้หมายความว่าเป็นเพลงในยุคเก่า แต่เป็นเพลงใหม่ใช้ดนตรีเก่าประกอบเพลง คำร้องตอนหนึ่งว่า

ขายและจำนำ จนแฟนโกรธ ขอแยะทาง
เพราะเอาเงินไปลงทุน ซื้อนิสันนาวารา สีบรอนส์เหลือง
ซื้อในราคาสูง เอาไปขายไม่ได้ราคา
คิดไปคิดมา ไม่ได้กำไรเลย

ขายและจำนำ จนแฟนโกรธ ขอแยะทาง
เพราะเอาเงินไปลงทุน ซื้อนิสันนาวารา สีบรอนส์เหลือง
โฮ...โฮ...โฮ...โฮ่....

เพลงนิสสันนาวาราก่ำลังวิพากษ์วิจารณ์ว่าค่านิยมด้านวัตถุได้เข้ามามีส่วนในชีวิตของชาวบ้านมากขึ้น ความอยากมีอยากได้เพื่ออวดร่ำอวดรวยกัน แต่มีสิ่งที่ตามมาคือปัญหาครอบครัว เพลงนี้นับว่าได้หยิบพื้นฐานของคนในสามจังหวัด กล่าวคือไม่ได้มีฐานะร่ำรวย แม้จะมีที่ดินมาก แต่ที่ดินจำนวนไม่น้อยก็ราคาต่ำ มิหนำซ้ำชาวบ้านส่วนหนึ่งก็ก็ไม่ได้ทำอะไรกับที่ดินเหล่านั้น ดังนั้น เมื่อวัฒนธรรมบริโภคกระตุ้นให้เกิดความอยากมีอยากได้ ชาวบ้านก็มักจะเอาสิ่งของที่มีอยู่ไปจำนอง จำนำ หรือไม่ก็ขายไปเลย

ความนิยมในเรื่องการจำนองหรือจำนำ ได้รุกเข้าพื้นที่ของชาวบ้านก็เนื่องจากระบบทุนนิยม และการแลกเปลี่ยน พร้อมความเชื่อต่อๆ กันมาว่าสามารถเอาของกลับคืนมาได้ ดังนั้น จะพบว่าชาวบ้านมักจะเชื่อและคิดอย่างง่ายๆ เมื่อต้องการเงินก้อนว่าการจำนำหรือจำนองเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยได้ อย่างกรณีที่เพลงนี้กล่าวว่า หากมีรถรุ่นใหม่ออกมา เราก็เอาที่ดินไปจำนอง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ในมุมมองเพลงนั้นชาวชุมชนชายแดนภาคใต้ถูกกระตุ้นให้เดินตามความทันสมัยอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ดังเพลงที่บอกว่ารอรถ 6 เกียร์ออกเมื่อไหร่ก็จะจำนองที่ดินซื้อเมื่อนั้น ดังคำร้องว่า

เป็นเพราะเรา ไม่มีวาสนา ทำการค้าก็ขาดทุน
ทุนไม่ได้คืน เมียและพ่อตาแม่ยายก็เกลียด
เพื่อนที่อิจฉา ก็พูดไปทั่วสะใจปาก
ตั้งแต่รถรุ่นใหม่ นิสันนาวารา
นี่ถ้ารุ่นหกเกียร์ออกมา

ไม่มีเงิน ก็เอาที่ดินไปจำนอง

น่าสังเกตว่าเพลงได้กล่าวถึงว่า การซื้อรถยนต์รุ่นใหม่ของชาวบ้านนั้นแท้จริงแล้วพวกเขาไม่ได้ซื้อเพื่อที่จะขับโก้เท่านั้น แต่ยังมีความตั้งใจที่จะซื้อเพื่อประกอบอาชีพ เพลงจึงใช้คำว่า “ลงทุนซื้อรถ” เนื้อเพลงไม่ได้กล่าวต่อว่าซื้อรถแล้วจะนำไปลงทุนอะไร แต่น่าเชื่อว่าจะเป็นอาชีพเกี่ยวกับการค้าขายและขนส่ง อย่างไรก็ดี ความพยายามดังกล่าวก็ล้มเหลว เพลงบอกว่าขาดทุนมาก จะกลับตัวกลับใจขายคืนก็ไม่ได้แล้ว เพราะรถนิสสันนั้นเป็นรถที่ไม่ได้รับความนิยมจากตลาดทั่วไป ทำให้ขายต่อไม่ได้ราคาดี ในแง่นี้การพยายามเดินตามความเป็นสมัยใหม่ของชาวบ้านจึงสูญเสียทั้งขึ้นทั้งล่อง ที่ดินที่นาสูญเสียไปหมดเพราะนำไปจำนอง และที่รายได้ในอนาคตที่คาดหวังว่าจะงอกเงยจากธุรกิจหรืออาชีพใหม่ที่ใช้รถยนต์เป็นเครื่องมือก็ทำไม่ได้

ที่น่าสนใจก็คือในเพลงดิเกร์ส่วนใหญ่ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความผิดพลาด ผิดหวัง หรือสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาก็คือการผูกเรื่องราวเข้ากับปัญหาครอบครัว เพลงนี้ก็เช่นเดียวกันได้นำปัญหาครอบครัวมาสร้างสีสันเนื้อเพลงชวนดูตลก โดยเฉพาะเรื่องของการที่สามีถูกภรรยาเป็นผู้กระทำก่อน ซึ่งอาจจะการเปรียบถึงความเป็นคนไม่มีความสามารถของผู้ชาย โดยเฉพาะในเรื่องของการเลี้ยงดูภรรยา อย่างไรก็ตาม การนำเอาปัญหาครอบครัวมาสร้างสีสันนี้ เป็นการเลียนแบบนิทาน “เปาะเน เมาะเน” ที่ฝ่ายชายมักจะเป็นฝ่ายที่เพลี่ยงพล้ำและทำเรื่องให้ภรรยาต้องด่าทอต่อว่าอยู่เป็นประจำ และไม่ได้หมายความว่า การนำเอาปัญหาครอบครัวนี้มาสร้างเป็นเรื่องตลกเพื่อล้อเลียนผู้อื่นแต่อย่างใด

เป็นที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือ การที่เพลงในชุดบอมอโบนี้ใช้ดนตรีเก่าประกอบเข้ากับเนื้อเพลงที่มีเนื้อหาสมัยใหม่เพื่อเป็นการนำอดีตมารวมเข้ากับปัจจุบันเพื่อโหนเข้ากับกระแสของการโหยหาอดีต ซึ่งเกิดขึ้นในสามจังหวัดชายแดนภายใต้ในช่วงหลังที่กระทรวงวัฒนธรรมพยายามกระตุ้นให้มีการฟื้นฟูวัฒนธรรม โดยเฉพาะงานศิลปะเก่าแก่ของภาคใต้อย่างดิเกร์ฮูลู แต่เพลงดีเกร์สมัยใหม่คนนอกไม่รับรู้การมีอยู่ของเพลงประเภทนี้ ก็ยังคงอยู่ที่เดิม ไม่มีการฟื้นฟูหรือได้รับความสนใจแต่อย่างใด ดังนั้น อาจจะเป็นไปได้ว่า การนำเพลงที่มีเนื้อหาคำร้องมาใส่ท่วงทำนองแบบเก่า เพื่อเป็นการประกาศตัวการมีอยู่ของเพลงชนิดนี้พร้อมๆ กับการแสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมเพลงของชุมชนจากเพลงดั้งเดิมสู่การปรับเปลี่ยนสู่ความเป็นสมัยใหม่ด้วย

อารมณ์เพลงที่คล้ายคลึงกับเพลงนิสสันเนอวาราอีกเพลงหนึ่งก็คือ เพลง **ยูวาลูกชิ้น** หรือ ขายลูกชิ้น เพลงนี้กล่าวถึงตัวละครชาวบ้านคนหนึ่งตัดสินใจขายวัว แพะ และแกะ ซึ่งเป็นสัตว์เศรษฐกิจของชุมชนดั้งเดิมเพื่อซื้อรถมอเตอร์ไซค์มาต่อเติมให้กลายเป็นรถพ่วงเพื่อทำอาชีพค้าขายลูกชิ้น ดังตอนหนึ่งว่า

โช.....เล่.....

ขายวัว ขายแพะ ขายแกะ
ซื้อมอ'ไซค์ มาพ่วงโซเล่ แล้วเอามาขายลูกชิ้น
โชคดีแล้วเราคราวนี้ หนี้เก่าคงจะหมดคงได้จ่ายเพราะงานนี้

ขายวัว ขายแพะ ขายแกะ
โช.....เล่.....

ขายลูกชิ้น ตามหมู่บ้าน
ย่างไหม้ๆ ด้วยถ่านกะลา
กลิ่นหอมอบอวล ยวนเข้าจมูก
เด็กๆ น้ำลายสอ ต่างวิ่งเข้ามามุง

มาซื้อลูกชิ้น ไม้ละบาท
น้ำจิ้มเหลือง อาแบผสมกับซอสมะเขือ

จะแก่หรือหนุ่มสาว มาช่วยกันซื้อ
สองไม้บาท แล้วแต่โชค
ได้กำไร ก็ดีใจ
ผมจะได้เอาเป็นทุนให้ลูกเรียน

จากเนื้อเพลงดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การตัดสินใจขายสัตว์เลี้ยงซึ่งเป็นสัตว์เศรษฐกิจแบบระบบเศรษฐกิจแบบหมู่บ้านเกิดขึ้นพร้อมกับความคาดหวังที่จะนำพาตัวเองเข้าไปสู่ระบบสังคมแบบใหม่โดยเฉพาะที่เพลงได้เปิดเผยอย่างตรงไปตรงมาด้วยน้ำเสียงของความมีความหวังว่า กิจการขายลูกชิ้นคงจะทำกำไรให้แก่เขาได้มากพอที่จะส่งลูกเข้าโรงเรียนได้ การส่งลูกเรียนในโรงเรียนที่ต้องใช้ทุนนี้น่าจะเป็นการสื่อให้เห็นว่าโรงเรียนนั้นเป็นโรงเรียนสามัญ ซึ่งสำหรับคนชายแดนใต้แล้วต้องคนมีทุนรอนมากพอเท่านั้นที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนได้ ด้วยเหตุนี้ การส่งลูกเข้าโรงเรียนสามัญจึงเป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อการเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ที่แตกต่างไปจากบรรยากาศการเรียนการสอนศาสนาที่เป็นที่นิยมในจังหวัดชายแดนใต้ เพลงนี้แสดงให้เห็นว่า การเข้าสู่ความเท่าทันยุคสมัยของพวกเขานั้นจะต้องด้วยวิธีการแบบสมัยใหม่ด้วยเท่านั้นจึงจะทำให้ชีวิตแบบสมัยใหม่ดำเนินไปได้ตลอดรอดฝั่ง การขายแพะ แกะ และวัวในเพลงนี้จึงไม่ถูกเพลงวิพากษ์วิจารณ์ว่าหลงลืมรากเหง้าแต่อย่างใด (เมื่อเทียบกับเพลงนิสสันเนอวานา) อารมณ์เพลงแสดงให้เห็นว่านี่คือความพยายามและความขยันขันแข็ง และเป็นคำพรจากพระเจ้าด้วย ดังท่อนหลังของเพลงที่กล่าวว่า

ขี่โชเล่ สามล้อ
กลางคืนร้องเพลง
กลางวันเราก็มาค้าขาย
ถ้าหากเกเร แล้วอยู่เฉยๆ
ต่อไปลูกเราก็จะลำบาก

มาเถิดมาเร็ว เรามาทำงาน
อยู่บนโลกนี้อย่าให้เสียเวลา

นี่คือความพยายาม ที่ผมหามา
พระเจ้าทรงมั่งมี พระองค์ทรงให้โชค

ขี่โชเล่ สามล้อ
กลางคืนร้องเพลง
กลางวันเราก็มาค้าขาย
ถ้าหากเกเร แล้วอยู่เฉยๆ
ต่อไปลูกเราก็จะลำบาก

มาเถิดมาเร็ว เรามาทำงาน
อยู่บนโลกนี้อย่าให้เสียเวลา

จะเห็นได้ว่า เพลงนั้นมีน้ำเสียงยกย่องความขยันการงาน ให้ความสำคัญกับศักยภาพในการทำงานของคน โดยนัยนี้ เพลง**ยูวาลูกชิ้น**จึงเป็นการส่งเสียงเพื่อเรียกร้องให้ผู้คนในชุมชนชายแดนใต้ปรับเปลี่ยนลักษณะนิสัยให้ขยันขันแข็ง การที่ชุมชนใต้ชายแดนก้าวสู่ความเป็นชุมชนสมัยใหม่ที่มีลักษณะชนชั้นกลางมากขึ้นทั้งโดยวิถีชีวิตและวิธีคิด ทำให้วิถีอันเรียบง่ายเชื่องช้า ที่เคยเป็นวิธีดั้งเดิมในการผลิตและการทำงานของผู้คนถูกมองว่าเป็น “นิสัยเกียจคร้าน” ที่จะต้องเร่งปรับปรุง การใช้เวลาอย่างมีค่าจึงถูกเพลงดิเกร์สมัยใหม่เรียกร้องมากเป็นพิเศษ ทั้งเรียกร้องโดยตรงและเรียกร้องในเชิงเปรียบเปรย เช่น เพลง**ดาอัน กาตม** หรือใบกระท่อม ของมะเย็ง ชอปเปอร์ ศิลปินเพลงดิเกร์สมัยใหม่รุ่นแรกๆ ที่ร้องเพลงมาต่อเนื่องตั้งแต่ยุคทศวรรษ 2530 ถึงปัจจุบัน

เพลงนี้บอกเล่าว่าในจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น ใบกระท่อมสามารถนำไปปรับปรุงดัดแปลงเข้ากับตัวยาอื่นๆ ก่อให้เกิดยาเสพติดชนิดใหม่ ซึ่งส่งผลเสียต่อร่างกายให้ไม่สามารถทำงานอะไรได้ เพลงตอนหนึ่งรำพึงรำพันว่าพฤติกรรมการเสพติดใบกระท่อมนั้นถือเป็นความโง่เขลา

ดูเหมือนจะหมดหนทางเสียแล้ว
สิ่งที่เห็นอยู่ทุกวันนี้ ทั้งหนุ่มทั้งแก่ต่างมึนเมา
เมื่อก่อนนิยมรีเจนซี่ แต่เดี๋ยวนี้กลับมีใบกระท่อม
โง่จริงๆ ช่างโง่จริง ช่างโง่เหลือเกิน
ช่างพยายามสรรสร้าง
ใส่เชื้อแป้งข้าวหมาก ยาแก้ไอ น้ำลิโพ และโค้ก
เอามาต้มรวมกัน เพื่อจะให้ดื่มแล้วเมา
ให้เคลิบเคลิ้มสุขใจ

น้ำใบกระท่อมผสมสารเคมีอื่นๆ เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในชื่อว่า 4x100 เป็นสิ่งเสพติดยอดนิยมของกลุ่มวัยรุ่นใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยการนำสารต่างๆ อย่างยาแก้ไอ น้ำโค้ก เชื้อข้าวหมาก และน้ำลิโพ ต้มพร้อมใบกระท่อมซึ่งมีฤทธิ์กระตุ้นให้คนรู้สึกตาสว่าง แต่ยาแก้ไอนั้นทำให้ง่วง เชื้อข้าวหมากกับโค้กหรือลิโพเมื่อนำมารวมกันก็จะทำให้เมา ดังนั้น เมื่อสารทั้งหมดรวมกันแล้วจะเหมือนคนครึ่งหลับครึ่งตื่นอยู่ในภาวะเคลิบเคลิ้ม วัยรุ่นหรือแม้กระทั่งหนุ่มหรือแก่จะนิยมกันเป็นจำนวนมากในช่วงราว 2 ทศวรรษที่ผ่านมา

เพลงใบกระท่อม นับว่าเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมอีกเพลงหนึ่งของมะเย็ง ชอปเปอร์ที่พูดถึงผลพวงจากความเป็นสมัยใหม่ที่มีต่อชุมชนจังหวัดชายแดนใต้ เนื้อหาของเพลงในส่วนแรกนั้นเป็นแสดงความรู้สึกหมดหวังต่อกลุ่มคนที่ติดใบกระท่อม มีทั้งหนุ่มทั้งแก่ที่เปลี่ยนจากที่เคยนิยมกินเหล้ากินเบียร์ (เนื่องจากบรั่นดียี่ห้อรีเจนซี่เป็นที่นิยมกว่าอย่างอื่นในภาคใต้ตอนล่าง มันจึงเป็นชื่อเรียกแทนเหล้าทั้งหมด) มาดื่มน้ำกระท่อมผสมสารต่างๆ ทั้งโค้ก แป้งเชื้อข้าวหมาก ยาแก้ไอ เครื่องดื่มลิโพ เพื่อจะทำให้เมาและรู้สึกสบายทั้งวัน

การที่เพลงพูดถึงส่วนผสมเหล่านี้ แสดงถึงน้ำเสียงในเชิงประชดประชันว่าคนที่ติดยานั้นเหมือนกับมีความคิดสร้างสรรค์ แต่กลับสร้างสรรค์ไปในทางอุตริ ที่รังจะทำให้ตัวเองโง่เขลา เสียผลประโยชน์ อย่างท่อนที่ว่า “บอดอซูโงะบอดอซูโงะบอดอ ฮายฮ. บอดอซูโงะบอดอซูโงะบอดอ” (โง่จริงๆ ช่างโง่จริง โง่เหลือเกิน) แล้วคิดว่ามันคือสิ่งที่ทำให้เกิดความสุข รับกับท่อแรกที่ว่า มันช่างหนักหนาเหลือเกินกับ

ปรากฏการณ์ดังกล่าวในชุมชนชายแดนภาคใต้ แต่หลายคนก็เลือกที่จะทำ ซ้ำปัจจุบันมีการพัฒนาส่วนผสมมากมาย เพื่อให้เกิดโทษที่แรงขึ้นอย่างสารฟลูออเรนซ์ในหลอดนีออน เป็นต้น

ร่างกายแสนทรมาน เจ็บปวดจนเหลือประมาณ
สักวันหนึ่งหากไม่ได้กิน วันทั้งวันอารมณ์เสีย
ปวดเมื่อยตามตัวและข้อ เจ็บไปทั้งเรือนกาย
กระทั่งกินดื่มไม่ได้ ดูช่างหนักหนาเหลือเกิน
ทั้งสั่นทั้งระแวงกระทั่งป่วย
ช่างหาง่ายดายเหลือเกิน
มันกลับเป็นของมีราคา ทั้งที่เมือก่อนมันเป็นของฟรี
เอาแต่ละครั้งเป็นกระสอบ จนต้นโกร่น
เหลือแต่กิ่งก้าน ยิ่งเดี๋ยวนี้แทบไม่เหลือให้เห็น
หมดแม้กระทั่งในป่า จะเอามาทำยาก็ไม่ได้
ขออย่าได้ลิ้มลองเลย ผู้ที่ยังไม่เคยแตะต้อง
ตัวอย่างก็มีให้เห็นเกลื่อนกลาด ที่เขาผ่านสิ่งนี้มา
ร่างกายก็อ่อนแอ ชื่อเสียงที่เคยมีก็ตกต่ำ
คนต่างดูถูกดูแคลนและเหยียบซ้ำ พระเจ้าก็ทรงห้ามไว้
ซ้ำยังผิดกฎหมาย และตัวเราก็ขาดทุนโดยไร้ประโยชน์

ในส่วนที่ 2 พูดถึงโทษของน้ำกระท่อมหากไม่ได้กินแล้วจะรู้สึกปวดเมื่อยไปทั้งตัว อารมณ์เสีย หรืออาการหลอน และรู้สึกทรมานจนกินไม่ได้นอนไม่หลับ แต่ถึงกระนั้น คนก็ยังนิยม จากเดิมที่ใบกระท่อมหาได้ง่ายตามบันไดบ้าน หรือรั้วบ้าน แต่ต่อมาใบกระท่อมมีราคาสูงขึ้น ตามราวป่าก็ถูกเก็บหมดสิ้น จนไม่เหลือไว้ทำหรับใช้ทำเป็นยา

นอกจากจะให้ฟังเพื่อความบันเทิงแล้ว เพลงนี้ยังมีจุดประสงค์เพื่อเตือนคนฟังให้เข้าใจถึงโทษของสิ่งเสพติดที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาที่ผิดธรรมนองครองธรรม แม้จะเป็นการสร้างสรรค์ แต่ก็ส่งผลในทางเป็นโทษ ไม่มีคุณต่อใคร อย่างที่กล่าวไว้ในตอนสุดท้ายของเพลงที่ได้เตือนผู้ที่ยังไม่ได้ลิ้มลองให้อยู่ห่างจากใบกระท่อม มันไม่ได้ทำให้ร่างกายเจ็บปวดเท่านั้น แต่หลายคนถึงกับหมดอนาคต คนที่เคยมีการศึกษาดี แต่ต้องมาสูญเสียอนาคตเพราะใบกระท่อมมากมาย จากที่คนเคยยกย่องก็ถูกเหยียดหยามไม่เหลือดี กล่าวได้ว่าใบกระท่อมในมโนทัศน์ของเพลงนี้เป็นยาเสพติดที่ทำให้คนไม่เป็นคน แม้ว่าในภูมิปัญญาชาวบ้านดั้งเดิมใบกระท่อมจะมีฐานะเป็นยาสมุนไพร วรรคที่น่าสนใจอย่างยิ่งก็คือวรรคที่ว่าเสพไปก็ “อูแนกราญอแอซา

เลาะ รูฆีกีรอตะเดาะแปะเดาะฮ” (ซ้ำยังผิดกฎหมาย และตัวเราก็ขาดทุนโดยไร้ประโยชน์) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเพลงนี้ให้ค่ากับการทำนุบำรุงร่างกายเพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตทางเศรษฐกิจ ผู้ที่ติดยาเสพติดนอกจากจะสะท้อนความเป็นคนโง่แล้ว ยังเป็นผู้ที่ไม่มีคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจอีกด้วย

ร่างกาย เวลา และความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นส่วนหนึ่งของการผลิตเพื่อเพิ่มกำลังทางเศรษฐกิจแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของวิธีคิดและค่านิยมเกี่ยวกับวิถีชีวิตของชุมชนชายแดนใต้ที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ร่างกายของคนได้รับการคาดหวังว่าจะมีศักยภาพการผลิต ขณะเดียวกัน เพลงก็เรียกร้องให้ใช้เวลาอย่างคุ้มค่าเพื่อการผลิต ส่วนความคิดสร้างสรรค์นั้นก็ควรถูกใช้เพื่อเป็นประโยชน์แก่การเพิ่มมูลค่าการผลิต มากกว่าความคิดสร้างสรรค์ที่จะทำให้คนเคลิบเคลิ้มหรือมอมเมา (ซึ่งเป็นการใช้ร่างกายและเวลาที่ไม่มีมูลค่า)

ภายใต้วิธีคิดเช่นนี้ ชาวบ้านที่เป็นมิจฉาชีพ จึงควรถูกประณาม เพลง **จูรีกือระ** ของเปาะเต๊ะ กูแบอีแก เป็นตัวอย่างหนึ่งของท่าทีเช่นนี้ ที่นำทำนองเพลง กินตับ ของเท่ง สามช่ามาใส่เนื้อร้องใหม่ ซึ่งเนื้อร้องของเพลงออแรจูรีกือระ เป็นเรื่องราวของปัญหาที่เกิดขึ้นกับคนที่ประกอบอาชีพกรีดยางในหลายๆ พื้นที่ ซึ่งปัญหาดังกล่าวคือคนขโมยขี้ยาง เนื่องจากว่า การกรีดยางโดยการเก็บขี้ยางนั้น เจ้าของไม่ได้เฝ้าตลอดเวลา บางครั้งจะเก็บอาทิตย์ละครั้ง หรือไม่อาทิตย์ละ 2-3 ครั้ง เมื่อกรีดยางเสร็จก็ปล่อยให้น้ำยางแห่งในถ้วยรอง เมื่อเกิดการขโมยขี้ยางขึ้น ชาวบ้านต่างหาทางแก้ไข หลายต่อหลายครั้งที่จับได้ต้องใช่ศาลเตี้ย เช่น การบังคับให้คนขโมยกินขี้ยาง เป็นต้น ถึงกระนั้น ใช่ว่ากลุ่มคนขโมยเหล่านี้จะเข็ดกับการลงโทษโดยใช้ศาลเตี้ย เนื่องจากอีกปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสามจังหวัด คนประกอบอาชีพกรีดยางหลายคนไม่กล้าที่จะเฝ้าทุกๆ วัน เมื่อกรีดยางเสร็จจึงมักจะกลับไปทันทีหรือไม่ก็ไม่ได้กรีดยางแต่เช้ามืดเช่นปกติ จึงเป็นเหตุให้ปัญหาการขโมยขี้ยางไม่หมดสิ้นไป ดังเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

จะไปเราก็ไป เราพากันไปด้วยกัน
คลำทางในที่มืด เราไปขโมยขี้ยาง
อยู่เฉยๆ เราอย่านั่งซื่อบื้อ
ไม่มีสักบาทกินใบกระท่อมไม่ได้
เรามาด้วยกันเอากระสอบไปขโมยขี้ยาง ขี้ยางๆๆ
เจ้าของสวนปวดหัว กรีดยางไม่เคยได้
บอก ชรบ. (ชุดรักษาหมู่บ้าน) ก็จับตัวไม่ได้
ผู้ใหญ่ต่างบอกเราเฝ้ายามในยามมืด
เราดูให้ชัด ใครกันขโมยขี้ยาง จับๆๆๆจับๆจับ

มาช่วยกันไหม ช่วยกันปากะอีฆะ

มาช่วยกันไหม มาช่วยกันจับ

จับคนขโมยขี้ยาง เจอแล้วเราก็ต้องเตะๆๆ

เนื้อหาเพลงกล่าวถึงสาเหตุของขี้ยางหายไปนั้น เนื่องจากปัญหายาเสพติดที่เพิ่มมากขึ้นนั่นเอง โดยเฉพาะกระท่อม ที่เป็นยาเสพติดขึ้นชื่อในสามจังหวัด เป็นเหตุให้วัยรุ่นขี้เกียจทำมาหากินมัวแต่สำมะเลเทเมา และหาเงินทางลัดโดยการขโมยของชาวบ้าน รวมไปถึงขโมยขี้ยาง แม้จะแจ้งแก่เจ้าหน้าที่รัฐอย่าง ชรบ. หรือชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้านก็ไม่ได้ผล บอกผู้ใหญ่ก็เช่นเดียวกัน สุดท้ายจึงต้องใช้ศาลเตี้ยตัดสินเมื่อจับตัวได้

แม้จะเป็นเพลงจังหวะสนุกและเนื้อร้องที่ดูสนุกสนานล้อเลียนตลกโปกฮา แต่หากฟังอย่างพิจารณาจะพบว่าเพลงนี้ไม่เพียงแต่พูดถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเพียงลอยๆ ให้คนฟังรับรู้ว่ากำลังเกิดอะไรขึ้นในขณะนี้เท่านั้น แต่ยังสะท้อนให้เห็นวิธีคิดเกี่ยวกับการผลิตแบบใหม่ในชุมชนที่เรียกร้องให้ทุกคนใช้ทรัพยากรของตนเอง ทั้งแรงงานร่างกาย ความคิด และสติปัญญาเพื่อผลประโยชน์ของตัวเองให้มากที่สุด อารมณ์โกรธที่แสดงออกผ่านเพลง (กระทั่งเสนอให้ลงโทษคนเหล่านี้โดยศาลเตี้ย) แสดงให้เห็นว่าในชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วยังมีคนอีกจำนวนมากที่ยังไม่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต กระทั่งกระทำตัวเป็นขวากหนามบั่นทอนความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของบุคคลอื่นๆ ที่เขาได้ลงกำลังเงินและกำลังแรงลงไปอย่างเต็มที่ตามวิถีการผลิตแบบสมัยใหม่ไปแล้ว

เป็นที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งคือเพลงนี้มีท่อนที่เป็นภาษาไทยในตอนกลางและท้ายด้วย ซึ่งอาจวิเคราะห์ได้เป็น 2 นัยคือ การยอมรับของคนฟังซึ่งทั้งหมดเป็นคนมลายูท้องถิ่น ไม่ได้พูดภาษามลายูกลางและไม่ได้พูดภาษาไทย หรืออีกประการหนึ่งคือต้องการ “สื่อ” ในลักษณะประชดประชันให้กับกลุ่มคนที่ปฏิบัติหน้าที่ที่ “พูดไทย” ว่าวันๆ ไม่ต้องไปทำหน้าที่อื่นแล้ว เอาแต่จับคนขโมยขี้ยางนั่นแหละ ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้ว ปรากฏการณ์ดังกล่าวแทบจะไม่มีให้เห็นเลยสักครั้ง พูดง่ายๆ คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับปัญหาขี้ยางหายของชาวบ้านเลย เจ้าหน้าที่รัฐที่รับฟังปัญหานี้คือกลุ่มชาวบ้านด้วยกันไม่ว่าจะเป็นชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน และผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งก็รับรู้ปัญหาเป็นปกติ

สิ่งของในหมู่บ้านสมัยนี้แทบจะหมด

ช่างหนักหนาเหลือเกินบรรดาวัยรุ่นต่างก็เสพยา

เดินในที่มืดจนคนอื่นเขาขโมยขี้ยาง

โอ๊ย... เดี๋ยวนี้กรีดยางก็ไม่ได้อะไรแล้ว

พวกมันหัวขโมยมากจังเลย

ในสังคมที่มีวิธีคิดทางเศรษฐกิจแบบสมัยใหม่ดังกล่าวนี้เองที่ช่องว่างระหว่างประชาชนด้วยกันจะยิ่งถ่างกว้างมากขึ้นเมื่อความเป็นสมัยใหม่ที่ชาวบ้านใช้เทียบวัดกันที่ฐานะทางเศรษฐกิจกลายเป็นคุณสมบัติหลักที่จะจัดแบ่งประเภทของคน ผู้วิจัยพบว่าบทเพลงที่สะท้อนถึงสภาวะความกดดัน ความท้อแท้ ความน้อยอกน้อยใจเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจจะมีมากพอๆ กับเพลงที่สะท้อนถึงความรักและความผิดหวังหลายๆ เพลง ความรักและความผิดหวังขึ้นอยู่กับฐานะทางเศรษฐกิจของตัวละครในบทเพลงด้วย “ซูไฮลา” นักร้องหญิงเพลงดิเกร์สมัยใหม่ยอดนิยมของทศวรรษ 2540 ร้องเพลง **ญาแง จูวิ ฆือลี** สะท้อนความรู้สึกว่าเป็น “ผู้หญิงด้อยค่า” ที่จะทำให้คนรักเสียหน้า เพราะฐานะเธอยากจน บทเพลงกล่าวถึงตัวละครที่เป็นหญิงหม้าย ซึ่งสำหรับสังคมมุสลิมนั้นเป็นผู้หญิงที่ด้อยค่าอยู่แล้ว ซ้ำร้ายยังมีฐานะยากจนอีก เพลงบอกกล่าวว่า แม้ผู้ชายจะชอบพอเธอมากเพียงใด แต่เธอก็รู้สึกว่าไม่เหมาะสมกับเขาอยู่ดี

ค่านิยมวัตถุและเงิน ทำให้คนรวยในชุมชนชายแดนใต้ไต่ระดับขึ้นมากลายเป็นที่นับหน้าถือตาแทบจะเท่าเทียมกับผู้รู้ทางศาสนาซึ่งเป็นผู้มีบารมีในวิถีสังคมแบบดั้งเดิม เพลง **ดูวิ** หรือ **เงิน** ของ*สะรี อาตัะ* ซึ่งรวมอยู่ในชุด บอมอโม ของเปาะเต๊ะ กูแบอีแก จึงไม่ลังเลที่จะเปรียบเปรยว่าเงินมีอำนาจและความยิ่งใหญ่

เงินนั้นดูช่างมีอำนาจและยิ่งใหญ่เหลือเกิน มันสามารถซื้อคนได้ การเลือกคบเพื่อนในปัจจุบันมักจะไม่ดูที่นิสัยใจคอเสียแล้ว แต่มักจะดูที่เงิน มีเงินมาก มีเพื่อนมาก พอเงินหมด ชีวิตก็โดดเดี่ยว สิ่งที่ผู้ใหญ่เคยพร่ำบอกมาแต่อดีต ก็เป็นเพียงความว่างเปล่า เพราะคนปัจจุบันเห็นเงินคือพระเจ้า บูชาเงิน และเมินน้ำใจคน

มีเงิน ก็มีเพื่อน
ไม่มีเงิน เพื่อนก็ห่างหายส่วนมากมักจะเป็นอย่างนี้
เขาว่าเงินนั่น ยิ่งใหญ่
นิสัยใจคอเป็นสิ่งไม่มีค่า
เพราะเขาบูชาเงิน

ถ้าเทียบในโลกสมัยนี้ เงินคือพระเจ้า
ถ้ามีเงิน ก็มีตำแหน่งสูง เพื่อนรักตามใจทุกอย่าง
ทำดีสิบครั้ง ไม่เท่ามีเงิน

ที่กล่าวมานี้เป็นเนื้อหาโดยรวมของเพลง “ดูวิ” ซึ่งได้หยิบยกเอาประเด็นเรื่องค่าของคนและเงินมาพูด จะว่าไปแล้วค่านิยมการบูชาเงินมักมีให้เห็นกันมากในสังคมปัจจุบัน และไม่ว่าสังคมไหนๆ ก็มีคนที่เห็นเงินสำคัญกว่าอยู่ทุกที่ การนำเรื่องราวเช่นนี้มาทำเป็นเพลง ไม่ใช่เพียงเพื่อการต่อว่าหรือเสียดสีใคร แต่

เพลงนี้ถ้าจะเปรียบเทียบให้ง่ายก็คือ เหมือนนิทานอีสป หรือข้อคิดท้ายนิทานมาใส่ทำนองเพื่อเป็นการเตือนใจคนฟัง ให้แง่คิดแก่คนฟังว่าสังคมปัจจุบันมีความแตกต่างจากอดีต ที่คนมักจะเชื่อคำสอนของผู้ใหญ่ ให้ความเคารพผู้ใหญ่เป็นที่ตั้ง แต่เมื่อออกสังคมใหญ่ ความคิดก็เปลี่ยนแปลงไป การแก่งยิ่งชิงดีชิงเด่นเพื่อปากท้องและฐานะหน้าตานั้นสำคัญกว่า ดังนั้น เพลงเช่นนี้จึงถูกแต่งขึ้นมาเพื่อเป็นการเตือนใจคนฟังท่ามกลางสังคมที่แก่งแย่งชิงดีชิงเด่น โดยไม่วายที่จะเปรียบเทียบกับสมัยอดีต (ซึ่งไม่รู้ระยะเวลา) ว่าคนถูกสอนให้คบหากันที่นิสัยใจคอ ทว่าในสังคมสมัยใหม่ การคบเพื่อนต้องมีเงินมาเป็นเงื่อนไขสำคัญ ที่สุดแล้วในท้องถิ่นชนบท เงินจึงสามารถเอาชนะทุกอย่างได้แม้กระทั่งความดี (ที่เพลงเชื่อว่ามีอยู่ในชนบท) ดังเนื้อเพลงตอนหนึ่งว่า

คนเฒ่าคนแก่สมัยก่อน
แนะนำให้เลือกเพื่อนที่นิสัยใจคอ
แต่เดี๋ยวนี้
เลือกเพื่อนที่ฐานะ
ทำดีสิบครั้ง ไม่เท่ามีเงิน

ด้วยเนื้อหาที่คล้ายคลึงกัน เพลง **กือนา บูวะเตาะกือนะ** หรือ **รู้จักแต่ทำเมิน** ของ *มะโร๊ฟ* สื่อให้เห็นว่า ค่านิยมมองคุณค่าที่เงินในท้องถิ่นชายแดนใต้ไม่เพียงแต่จะทำให้คนต้องขยันขันแข็งจนผิดวิสัยของความเป็นท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชนด้วย เพลงนี้ยิ่งตอกย้ำชัดเจนว่าเงินได้กลายเป็นบรรทัดฐานของความสัมพันธ์ที่ผู้คนใช้พิจารณาระดับของความเป็นมิตร ตัวละครในเพลงกือนา บูวะเตาะกือนะ บ่นอย่างน้อยใจว่า คนที่เคยรู้จักกลับทำตัวเหมือนไม่เคยรู้จัก “ทักแล้วทำเป็นไม่ได้ยิน รังเกียจเราขนาดแทบจะถ่มน้ำลายใส่” สอดคล้องกับเพลง ***ดีรีกือซิ (ชีวิตเหงา)*** ที่บอกเล่าถึงชีวิตของคนรวยที่ต้องกลับมายากจน เมื่อความยากจนเข้ามาท้องก็หิว หัวใจก็รู้สึกวุ่นวาย แม้ว่าพยายามทำตัวเหมือนเดิมไม่ให้เพื่อนหรือคนอื่นๆ เห็นว่าตัวนั้นยากจนแล้ว แต่เพื่อนๆ ที่เคยมากมายนั้น ต่างก็หลบเลี่ยงกายจากไป เมื่อจนแล้วก็เหมือนตัวคนเดียว เหมือนว่าความหวานหมดจากตัวแล้วก็เหลือแต่ความจืดชืด เมื่อไม่มีใครก็ต้องอยู่กับความเหงาเพราะขาดเพื่อนมาแวะเวียนเหมือนเมื่อก่อน หมดศรัทธาในตัวเพื่อนมนุษย์ที่เห็นว่าเป็นคนเฉพาะเมื่อร่ำรวยเท่านั้น

เพลงนี้สะท้อนถึงค่านิยมความร่ำรวยที่อีกนัยหนึ่งก็เป็นการเตือนให้การใช้จ่ายเงินตราอย่างประหยัด เมื่อครั้งที่ยังมีเงิน ใช้ชีวิตหรูหรา เพื่อนๆ ต่างก็มาเทิดทูน ชื่นชม และเมื่อครั้งหมดตัวก็ไม่มีใครเห็น และต่างต้องการหลบเลี่ยงจากไป เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว คนที่เคยรวยก็รู้สึกโดดเดี่ยว ต่อให้พยายามทำตัว

เหมือนเดิม แต่กลับมาถึงบ้านไม่มีใคร จนเมื่อนานๆ เข้า ก็ปิดไม่มิด ต้องอดอยากหิวโหย และหัวใจก็ว้าวุ่นสับสนกับความขาดแคลนของตน

เนื้อเพลงนี้มีการเปรียบเทียบความร่ำรวยนั้นเหมือนรสหวาน และเปรียบความจนเหมือนกับรสจืด เมื่อครั้งที่ร่ำรวยต่างมีคนมาตอมราวฝูงมดตอมน้ำตาล แต่เมื่อยากจนก็เหลือเพียงตัวคนเดียวที่อดอยากหิวโหยราวกับไม่มีเหลือแล้วในสายตาของเพื่อน หากจะเปรียบกับสำนวนที่ว่า เพื่อนกินหาง่าย เพื่อตายหายากนั้น ก็ย่อมได้ เมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนี้แล้ว ความศรัทธาที่เคยมีว่าเพื่อนไม่ทิ้งกันนั้น ก็พลอยหมดสิ้นลงไปด้วย

เช่นเดียวกันเพลง **ออแฆกายอ** หรือ **คนรวย** ที่กล่าวถึงคนร่ำรวยที่มีแต่คนห้อมล้อม แตกต่างกับคนจนที่จะเป็นที่ดูถูกเหยียดหยามจากผู้คน ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาของโลก คนจนใช่ว่าไม่อยากมีเงิน มีสมบัติ แต่พระเจ้าได้กำหนดไว้แล้ว หากพระเจ้าไม่ประสงค์ที่จะให้นั้น ก็คงจะไม่ได้ แม้ว่าคนที่อยู่ปลายนานั้นจะประเสริฐ แต่คนเขาก็ยังมองเหมือนคนโง่

คนรวยๆ บนโลกนี้ ดูแล้วเขาช่างสบายใจ
เพื่อนฝูงต่างก็ห้อมล้อม ต่างก็ชื่นชม เยินยอ
แต่คนจนท้ายสวนเขาต่างดูถูก เปรียบดั่งอยู่ใต้ฝ่าเท้า
นี่แหละหนอ ระบบของโลก ต่างก็เป็นไปในทางเช่นนี้

แต่คนจนท้ายสวนเขาต่างดูถูก เปรียบดั่งอยู่ใต้ฝ่าเท้า
นี่แหละหนอ ชะตาของโลก มันก็เป็นเช่นนี้

จากเนื้อหาข้างต้น จะพบว่าน้ำเสียงของเพลงนั้นให้ภาพความต่ำต้อยของคนจน คนที่ไม่มีอะไรจะไปสู้กับคนรวย และกลายเป็นที่ดูถูกของผู้คนโดยทั่วไป เป็นภาพของความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นที่ใด แต่ตามความเชื่อในศาสนาอิสลาม เรื่องที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากความประสงค์ของพระเจ้าทั้งสิ้น แต่ในขณะเดียวกัน อารมณ์ของเพลงกลับสื่อถึงการไม่ยอมรับหรือน้อมรับสิ่งที่เกิดขึ้น ดังคำร้องที่ว่า

พวกท่านลองเก็บไปคิด ลองเก็บไปไตร่ตรอง
ใครบ้างที่ไม่อยากได้ ไม่อยากมีสมบัติพัสถาน
แต่ด้วยความประสงค์ (ของพระเจ้า) จะไปว่าอะไรได้
ภาษีก็ไม่ได้คืน เหมือนเช็ดมือไปเปล่าๆ ก็เรามันคนโง่
โอ้...เขาก็ช่างดูถูกเรา คิดแล้วก็เศร้าใจ
เห็นใครอื่นเขา เรารู้สึกระอาใจ

ประโยคที่ว่า “ภาษีก็ไม่ได้ เหมือนเช็ดมือไปเปล่าๆ ก็เรามันคนโง่” หรือ “เมื่อได้มองคนอื่นเขาแล้วรู้สึกระอาใจ” เป็นน้ำเสียงที่ทดท้อและร้องเรียกความเป็นธรรม การจ่ายภาษีถูกนำไปเปรียบเปรยให้มีความหมายเป็นการใช้จ่ายเพื่อสาธารณะ แต่การณ์กลับเป็นว่าเขาไม่ได้รับผลตอบแทนอะไรกลับมาเลย “โอ้ ...เขาก็ช่างดูถูกเรา คิดแล้วก็เศร้าใจเห็นใครอื่นเขา เรารู้สึกระอาใจ”

ในตอนท้ายของเพลงนั้น ก็ได้แทรกเนื้อหาที่สนับสนุนความเชื่อดังกล่าว กล่าวโดยสรุปได้ความว่า ความรวยนั้นทำให้ลุ่มหลง และหากใช้ไม่เป็น ใช้ในทางที่ผิด ผลตอบแทนนั้นคือนรก ความรวยนั้นเป็นเพียงคุณค่าที่เห็นกันในโลกนี้เท่านั้น เมื่อรวยแล้วหลงลืมความตาย

ถึงมีมันก็แค่นั้น เราจะหลงถ้าเราหลงมัน
ทั้งที่แท้จริงแล้ว สมบัติที่มี จะต้องจ่ายกันแทบไม่หวาดไม่ไหว
ทั้งยังทรมานในนรก ถ้าเราไปซื้อสวรรค์(ความสุขบนโลก)
จะที่ไหนๆ คุณค่าที่อยู่บนโลกนี้
ก็จงนึกถึงความตายบ้าง เราจะได้อยู่บนโลกนี้ได้นานแค่ไหนกัน
ก็จงนึกถึงความตายบ้าง เราจะได้อยู่บนโลกนี้ได้นานแค่ไหนกัน
นี่แหละหนอ ระบบของโลก ต่างก็เป็นไปในทางเช่นนี้

อย่างไรก็ตาม ในตอนสุดท้าย เพลงก็ย้อนกลับมาแสดงความภาคภูมิใจใน “ความเป็นคนบ้านนอกคอกนา” สิ่งหนึ่งที่น่าสนใจในเพลงนี้ก็คือ การสถาปนาคู่คุณสมบัติในกับความเป็นคนบ้านนอกคอกนาในสังคมชายแดนภาคใต้สมัยใหม่ว่า “คนบ้านนอก=ความยากจน” และ “คนบ้านนอก=ความหลุดพ้น” ดังตอนจบของเพลงที่ว่า

ความจริงก็คือ คนปลายนานั้นประเสริฐ
ถึงมั่งมีก็แค่นั้น เราจะหลง ถ้าเราหลงมัน
ทั้งที่แท้จริงแล้ว สมบัติที่มี จะต้องจ่ายกันแทบไม่หวาดไม่ไหว
ทั้งยังจะต้องทรมานในนรก ถ้าเราไปซื้อหาความสุขบนโลก

น้ำเสียงเช่นนี้ดูเหมือนจะเป็นน้ำเสียงปลอบประโลมจิตใจตัวเองมากกว่าน้ำเสียงแห่งความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ความเป็นคนบ้านนอกคอกนา ทำนองเดียวกัน น้ำเสียงนี้ก็เป็นความพ่ายแพ้ของวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอย่างไม่อาจดิ้นรนต่อสู้อันใดอีก สำหรับชุมชนชายแดนใต้ในเพลงดิเกร์สมัยใหม่ วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมจึงถูกสะท้อนออกมาให้กลายเป็นสิ่งที่ล้าหลังและน่าอับอาย วาทกรรมความเป็นสมัยใหม่กล่อมเกลาให้คนท้องถิ่นรู้สึกมีปมด้อยเมื่อต้องมีชีวิตอยู่บนวิถีแบบดั้งเดิม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ท่าทีของเพลง

ต่อสัญญะต่างๆ ที่สื่อความหมายถึงความเป็นชุมชนดั้งเดิมมักจะถูกล้อเลียนเสียดสีด้วยอารมณ์ขัน ดังเช่น วิถีการหากินหาอยู่อย่างเรียบง่ายใน เพลง**ปูโจ๊ะปากู** หรือ **ผักกูด** ความเชื่อในเรื่องสิ่งเหนือธรรมชาติใน เพลง **บอมอโม** (หมอโม) หรือวัฒนธรรมการสื่อสารแบบมุขปาฐะ อย่างในเพลง **จารีตุ๊กแก** (จับตุ๊กแก) และ เพลง **บาตูบูเก๊ะนอรี** (แร่ภูเขาที่ควนโนรี)

เพลง**ปูโจ๊ะปากู** หรือ **ผักกูด** สื่อน้ำเสียงชาวบ้านที่รำพึงรำพันถึงชะตากรรมของตัวเอง เป็นเพลงที่มีเนื้อหาของความรู้สึกอาภัพในวาสนาของตนเอง ตั้งแต่เรื่องอาหารการกิน ลูก หรือการงานอาชีพ โดยภาพดังกล่าวจะเห็นได้ในวิถีชีวิตของผู้คนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ช่วงที่มีวัฒนธรรมเมืองเข้ามา และเงินเริ่มมีความสำคัญสำหรับชีวิตมากขึ้น ในอดีต วัฒนธรรมการกินล้วนจะอยู่กันอย่างง่าย ลูกมากหรือน้อยไม่ใช่ปัญหาสำคัญ แต่วันเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป ความรู้สึกนึกคิดก็เริ่มจะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

เนื้อหาเพลงนี้เริ่มต้นด้วยเรื่องอาหาร โดยหลักๆ จะมีแต่ผักลวก ผักกูด หรือปลาที่จับได้ตามท้องร่อง น้ำพริก ปลาแห้ง แสดงให้เห็นถึงภาพของความยากจน ไม่สามารถซื้อของดีๆ กิน ต้องกินผักที่เก็บมาจากป่าเขา อย่างผักกูด ซึ่งเรียกได้ว่าเป็นผักไม่มีราคาค่างวดอะไรเลย เป็นผักที่ขึ้นตามเชิงเขา ไม่มีใครเป็นเจ้าของ ไม่ต้องซื้อกิน การที่จะต้องมาเก็บผักกูดกินนั้นเหมือนกับการตอกย้ำว่าตัวเองยากจน ในสภาวะของบริโภคนิยมเริ่มเข้ามาเป็นส่วนสำคัญของวิถีชีวิตชาวบ้าน จากเดิมที่เคยเป็นอาหารหลักของผู้คนในพื้นที่ อาหารดังกล่าวก็ได้กลับกลายเป็นอาหารของคนจน และได้ขับเน้นความยกจนมากขึ้นด้วยข้าวเก่า หรือข้าวแดง ตามความเชื่อที่บอกต่อๆ กันมาว่าข้าวเก่าหรือข้าวแดงนั้นเป็นอาหารของคนคุก ดังคำร้องตอนต้นที่ว่า

ยำผักกูด ต้มถั่วฝักยาว
ย่างปลาหมอ ตำน้ำพริกกะปิ
ลวกยอดฟักทองเอามาทำผัก
หุงข้าวก็ข้าวสารแดง (ข้าวเก่า)
โอโฮ...กินกับปลาแห้งหลังเขียว
อยากจะกินของดีๆ เราก็ไม่มีสตังค์

เนื้อเพลงพูดถึงการมีลูกมาก เป็นสาเหตุสำคัญที่สร้างความยากจน โดยส่วนใหญ่แล้ว ชาวมุสลิมจะมีลูกมาก เพราะตามความเชื่อคือ การมีลูกมากจะเป็นเรื่องดีแก่พ่อแม่ เป็นกำไรชีวิต หรือเรียกได้ว่าเป็นครอบครัวมีบุญ แต่ต่อมาความเชื่อดังกล่าวได้ถูกลบด้วยอีกความเชื่อหนึ่งคือ ลูกมากยากจน ซึ่งขยายกว้างอย่างรวดเร็ว กอปรกับสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่มีอาชีพทำไร่ทำนาที่หลายคนมองว่าเป็นอาชีพของคนจน ดังนั้น การมีลูกมากไม่ใช่เรื่องที่ดี เพราะต่อให้ทำงานหนักแค่ไหนงานก็ไม่มีทางที่จะก้าวหน้าได้ เพราะมีลูกเป็นตัวถ่วง

หากพิจารณาจากภาพยนตร์เพลงผู้สร้างจะมุ่งเน้นอารมณ์ขัน โดยสร้างความตลกขบขันจากการเปรียบเทียบแบบพื้นบ้าน และสร้างภาพความวุ่นวาย ปัญหาจากการที่ครอบครัวหนึ่งดำรงอยู่ในวิถีแบบดั้งเดิม ได้แก่การมีลูกมาก การเก็บผักริมรั้วกิน กล้วยหนึ่งหวีที่พ่อแม่ไม่ทันกิน หรือการเปรียบเกินจริงอย่างมีผ้าแค่ผืนเดียว หรือแม้แต่การสร้างภาพครอบครัวที่ดูวุ่นวาย ลูกๆ มัวแต่จะขอเงินไม่รู้จักเวลา แต่สิ่งเหล่านั้นกลับแสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของวัฒนธรรมบริโภคนิยมและวัตถุนิยมในกลุ่มชาวบ้าน ความยากจนกลายเป็นเรื่องที่น่าเจ็บปวด และเรื่องของการมีลูกมากกลับกลายเป็นสิ่งที่สร้างภาระ แม้กระทั่งการงานที่ทำเป็นปกติก็กลับกลายเป็นว่าไม่พอเลี้ยงชีพ เพราะวิถีแบบสังคมสมัยใหม่แบบบริโภคนิยมได้ไปกระตุ้นให้คนท้องถิ่นรู้สึกมีสิ่งที่จำเป็นที่จะต้องซื้อหาหรือรับมาเป็นภาระเพิ่มมากขึ้น

เมียคลอดลูกหัวปีท้ายปี มีลูกดกเกินไป
หากมีกล้วยหนึ่งหวี ตัวเราก็ไม่ทันปอก
ยังมีลูกที่ต้องมานั่งร้องไห้ (เพราะอยากกิน)
โอโฮ...คนนั้นจะฉี่ คนนี้จะถ่าย
ทำงานก็ได้ไม่เท่าไหร่
อยู่เฉยๆ เงินก็ร่อยหรอ
หลังละหมาดอีซาก็ยังกินข้าวไม่ได้
รำคาญลูกนั่งร้องระงม
โอโฮ...เช้าๆ ก็มีแต่ขอตังค์
มีบางคนคอยมาบอกว่า ได้กำไร
มีลูกมาก ขอความช่วยเหลือง่าย
แต่ตัวเรารับผิดชอบแทบไม่ไหว
มีผ้าติดตูดผืนเดียว
โอโฮ...กินข้าวก็ไม่ทันจะนั่ง

ในด้านค่านิยมความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติซึ่งเคยเป็นวิถีหนึ่งของชีวิตชนบทในสังคมไทย และสังคมชายแดนใต้ ที่ถูกนำมาล้อเลียน อาจเห็นได้จากเพลง**บอมอโม** เนื้อหาของเพลงนี้กล่าวถึงคนบ้าหวย เหมารถไปหาหมอผี หมอดู เพื่อขอเลขเด็ดเพื่อหวังจะได้ร่ำรวย แต่ก็เจอแต่ผี จึงวิ่งหนีกันจ้าละหวั่น จะหนีไปยะรังเจอทหารตั้งด่าน หนีไปทางสวนชาวบ้านก็ตกบ่อขี้ มารอบนี้เจอแต่ความสูญเปล่า เลขก็ไม่ได้ แถมถูกผีหลอก วันต่อไปก็ต้องอยู่อย่างอดๆ อยากๆ เป็นหนี้เป็นสิน สร้างความร้าวฉานในครอบครัว เพราะเชื่อ

เรื่องงมงาย โลภมากของตัวเอง เตือนคนที่จะเชื่อเรื่องเหล่านี้ให้รู้จักคิด ระมัดระวังเพราะจะหมดตัวโดยไม่ทันรู้ตัว

หลายคนมักจะคิดว่าสังคมมลายูมุสลิมเป็นสังคมที่เคร่งครัด ไม่ยุ่งกับเรื่องงมงาย เรื่องพ่อมดหมอผี แต่เมื่อเข้าไปมองอย่างใกล้ชิดจะพบว่าผู้คนในสังคมนี้ยังคงมีความเชื่อในเรื่องเหนือธรรมชาติ ตั้งแต่เรื่องของการรักษาโรค เรื่องการจับขโมย ตามหาคน เสน่ห์ในการทำมาค้าขาย รวมไปถึงเรื่องของอำนาจผี หรือแม้กระทั่งเรื่องของการเล่นหวย ใบ้หวยก็ยังเป็นที่นิยม แต่เมื่อเรื่องเหล่านี้ผูกโยงเข้ากับศาสนา อำนาจของพระเจ้า เพราะฉะนั้น หลายคนจึงเชื่อว่าการกระทำเช่นนี้ไม่ได้มีความผิดตามหลักศาสนา โดยข้อกล่าวอ้างว่า เพราะพ่อหมอใช้บทสวดจากคัมภีร์ ใช้ภาษาอาหรับ ดังนั้น ความเชื่อในเรื่องอำนาจของพ่อมดหมอผีจึงไม่ได้หายไปจากสังคมมลายูมุสลิม

เพลงบอมอโบก็เป็นอีกหนึ่งความเชื่อเรื่องของพ่อมดหมอผี หมอดู ในสังคมมลายูมุสลิม แต่การสร้างภาพตัวเดินเรื่องนั้นยังคงเน้นความตลกโปกฮาของคนที่ยึดติดกับความเชื่องมงาย เหมือนกับเพลงอีกหลายเพลงของเปาะเต๊ะ ดังนั้น เนื้อเพลงจึงแสดงให้เห็นถึงความชุลมุนวุ่นวาย ความมืนงงสับสน และความโลภแบบลืมหน้าลืมหลัง ซึ่งเป็นภาพอารมณ์ขันในรูปแบบกึ่งสมเพชกึ่งเหยียด เช่น ลักษณะท่าทางของบุคคลที่ตั้งใจมาขอหวย ตัวยังมีความมืนงง แต่คาดหวังอยากจะได้รถวิโก้ ส่วนนี้จะเห็นได้ว่า เป็นการคาดหวังของคนที่สติสัมปชัญญะที่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ รวมไปถึงความหวาดกลัวที่ขาดเหตุผลอย่างเช่น กลัวทหารที่สกัดตั้งด่าน หรือการวิ่งไปตกบ่ออุจจาระ และการลงทุนเหมารถเพื่อไปหาหมอดู กลับบ้านทะเลาะกับภรรยา หรือแม้กระทั่งซื้อข้าวยำยังต้องติดหนี้ เหล่านี้ล้วนเป็นการสร้างความตลกเชิงสมเพชขณะเดียวกัน ทหาร ยังเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนได้ว่า ชาวบ้านในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้หวาดกลัวและหวั่นเกรงกับระบบราชการ หรือความเป็นเจ้าคนนายคน แม้ว่าความผิดดังกล่าวจะไม่ใช่เรื่องของคดีความมั่นคงหรือคดีที่ก่อให้เกิดความเดือนร้อนแก่ใคร

อย่างไรก็ตาม เพลงดิเกร์ก็ยังคงความเป็นแบบฉบับเดิมไว้คือ เมื่อพูดเรื่องงมงาย เรื่องกระทำผิด ก็จะมีข้อคิดข้อเตือนใจไว้ตอนท้ายเพลงเกือบทุกเพลง เพลงนี้ก็เช่นเดียวกัน ส่วนแรกของเพลงเน้นในเรื่องตลกโปกฮา และนำไปสู่ปัญหาเรื่องราวที่เกิดขึ้น ในตอนท้ายจะมีท่อนที่เป็นคติเตือนใจ จากตัวอย่างท่อนที่ยกมา

คนที่ชอบแทงหวย อย่าเล่นเยอะเกิน
อย่าคาดหวังเพราะเป็นสิ่งที่มองไม่เห็น
เงินหมด! แถมครอบครัวยังแตกแยก

ข้างต้นได้กล่าวค้างไว้ว่าเพลงนี้เป็นเพลงที่อยู่ก้ำกึ่งระหว่างความเก่าและความเป็นสมัยใหม่ และได้อธิบายเรื่องเก่าไว้แล้วในตอนต้น ดังนั้น ในตอนท้ายพูดถึงเรื่องความเป็นสมัยใหม่จากเนื้อเพลงดังกล่าว ซึ่งที่เห็นได้ชัดเจนคือ 3 จุด 1 หวย 2 รถวีโก้

หวย นับว่าเป็นปรากฏการณ์ใหม่ในสังคมชายแดนใต้ เป็นการพนันที่มีความสัมพันธ์กับความคิดในเรื่องเหนือธรรมชาติ เช่น เชื่อว่าผีให้โชคให้ลาภได้ จนเรื่องหวยเป็นเรื่องที่แพร่หลายและเป็นที่นิยมในวงกว้าง ไม่เว้นในชนชาวไทยมุสลิมที่มีความเชื่อว่าเรื่องดังกล่าวเป็นบาปตามหลักศาสนาอิสลาม

รถวีโก้ ในที่นี้เป็นสัญลักษณ์ของความร่ำรวยและความทันสมัย สัญลักษณ์ของการยึดติดในวัตถุและเห็นให้คุณค่ากับสิ่งของนอกกาย และที่วีโก้เป็นอีกสัญลักษณ์หนึ่งความความเป็นสมัยนั้น หากเราไล่มาตั้งอดีตนั้น สัญลักษณ์ความร่ำรวยเริ่มต้นจากการนับพื้นที่ที่ดิน ทุ่งนา ต่อมากลายเป็นจักรยาน พัฒนากลายเป็นมอเตอร์ไซค์ รถยนต์ วีโก้เป็นหนึ่งในรุ่นรถยนต์ที่ได้รับความนิยมอย่างสูงในสังคมชายแดนใต้ปัจจุบัน สถานะของรถยนต์ยี่ห้อนี้จึงเป็นความพยายามที่จะก้าวให้ทันความเป็นสมัยใหม่ที่เพลงดิเกร์สมัยใหม่พยายามสื่อสารออกมา ด้วยน้ำเสียงที่คล้ายคลึงกับเพลงนิสสันเนอวารา ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

อย่างไรก็ดี เพลงดิเกร์สมัยใหม่ก็ไม่ลืมที่จะวิพากษ์วิจารณ์ความเป็นสมัยใหม่ที่รุกล้ำเข้ามาในหมู่บ้านเช่นเดียวกัน การวิพากษ์วิจารณ์ดังกล่าวนี้ออกมาในรูปของการสื่อภาพความล้มเหลวในการสร้างความเท่าเทียมกันทั้งทางด้านสุขภาพ และด้านเศรษฐกิจ (ดังปรากฏในบางเพลงที่กล่าวมาแล้ว) วิถีชีวิตแบบสมัยใหม่ก่อให้เกิดปัญหาโรคเอดส์ขึ้นในชนบท เช่นเดียวกับปัญหาความยากจน แต่สถาบันของสังคมสมัยใหม่ ทั้งสถาบันการแพทย์ สถาบันทางเศรษฐกิจกลับไม่สามารถรับผิดชอบกับผลกระทบนั้นได้ ชาวชนบทจึงต้องแสวงหาหนทางเยียวยาตนเองตามวิถีทางแบบดั้งเดิม เพลงดิเกร์สองเพลงด้วยกันที่สื่อสารให้เห็นถึงความเปิ่นของการที่ชาวบ้านใช้ภูมิปัญญาและวิถีแบบสังคมดั้งเดิมเยียวยาปัญหาของสังคมสมัยใหม่ คือเพลง**จารีตุ๊กแก** และเพลง**บาตูบูเก๊ะนอรี** ของเปาะเต๊ะ กูแบอีแก

เพลงออแรจารีตุ๊กแก เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่ชายแดนใต้เกิดกระแสความเชื่อที่ว่า ตุ๊กแกมีสรรพคุณเป็นยารักษาโรคหลายชนิดทั้งมะเร็ง ยาบำรุงกำลัง กระทั่งโรคเอดส์ซึ่งเป็นโรคที่ไม่มียาตัวใดสามารถรักษาให้หายได้ เมื่อเกิดข่าวลือดังกล่าวต่างก็เชื่อโดยไม่คิดหน้าคิดหลัง และพยายามดิ้นรนหาจนกระทั่งตุ๊กแกแทบจะไม่เหลือให้เห็น

เนื้อหาเพลงนั้นมากจากความนิยมในการกินตุ๊กแกและนำไปเป็นยากรักษาโรค จนมีคนตระเวนจับตุ๊กแก โดยที่เชื่อว่าเป็นสัตว์ที่ได้ราคา อาจจะมีเงินแสนเข้ากระเป๋า จึงเที่ยวซอกซอนหาทุกที่ทุกมุมที่คนบอก ทั้งห้องน้ำ บ้านช่อง ร่องท่อ บ่อเก่า เข้าใต้ถุน มุดขุดดิน แต่สุดท้ายแล้วก็ไม่มีคนซื้อจึงต้องปล่อยไป ในวันที่ตุ๊กแกห่างหายก็จับแย้ไปขาย ในตอนท้ายของเพลง เป็นส่วนที่เตือนสติซึ่งมักจะมีในเพลงดิเกร์มิวสิคให้รู้จักคิดก่อนเชื่อ คิดก่อนจะทำการสิ่งใดลงไป และไม่งมงายเชื่อไปเสียทุกอย่าง

เนื้อหาเพลงทั้งเพลงเน้นความตลกเสียส่วนใหญ่ เช่น วิ่งจับตุ๊กแกจนผ้าหลุด หาตุ๊กแกแต่ไม้ไปเขี่ยโดนรังผึ้ง หาแม้กระทั่งในห้องน้ำบ้านคนอื่น มุดใต้ถุนบ้าน มุดบ่อน้ำเก่า หรือแม้กระทั่งการจับแย้ไปขายแทนเมื่อตุ๊กแกเริ่มหายาก ซึ่งเนื้อความเหล่านี้ อาจจะดูเหมือนข้อความธรรมดา แต่ก็ทำให้มโนภาพคนที่มะงุมมะงาหราเอออออและเชื่อไปกับทุกคำพูด การสร้างตัวตลกเช่นนี้คล้ายกับการสร้างภาพของตัวตลกในวรรณคดี ละคร หรือเรื่องเล่าต่างๆ ที่ขาดการไตร่ตรองนึกคิด และเชื่อโดยขาดสำนึก อย่างเรื่องเล่าของภาคใต้ ต้นแบบเรื่องเล่าตลกนั้นจะเป็นเรื่องเปาะเน เมาะเน ผู้เฒ่าสามีภรรยาที่มักจะก่อเรื่องตลกเป็นประจำ ซึ่งล้วนเป็นตลกร้ายและเกินจริง เป็นเรื่องเล่าที่สร้างตัวละครให้ดูเป็นคนที่ขาดวิจารณญาณ ขาดความคิดตริตรองตามแบบฉบับเรื่องเล่าตลกลามก ซึ่งถือเป็นเรื่องมุขปาฐะอีกเรื่องหนึ่งของภาคใต้ แต่ขณะเดียวกัน การเน้นเนื้อความให้ตลกเช่นนี้ บางทีอาจจะเป็นส่วนที่ทำให้เพลงละมุนลง จากเนื้อหาที่ดูคล้ายเป็นการเสียดสีที่ค่อนข้างแรง ดังนั้น ความตลกจึงเป็นการกลบเนื้อหาส่วนนี้ได้อย่างแนบเนียน

น่าสนใจว่าทำไมเพลงทำนองความเชื่อเช่นนี้มักจะให้ภาพของคนที่ดูเหมือนจะไม่ค่อยสมประกอบหรือเรียกได้แทบจะไม่เต็มผู้เต็มคน ซึ่งชวนให้คิดว่า หรือเรื่องราวเช่นนี้คนที่มีความคิดไม่สมประกอบเท่านั้นที่จะเชื่อ โดยในเนื้อเพลงของเปาะเต๊ะ ได้เสริมรับกับคำตอบในส่วนสุดท้ายของเนื้อเพลงว่า ควรฟังอย่างพินิจพิจารณา เพราะโรคเอดส์ไม่มียาตัวไหนรักษาได้ ทางที่ดีควรห่างแต่ไม่ไปยุ่งเกี่ยวกับสิ่งที่จะก่อให้เกิดโรค เพราะนั่นคือยารักษาที่ดีที่สุด

ส่วนเพลงเพลง **บาตูบูเก๊ะนอรี** ของ *มะโร๊ฟ* เป็นเพลงที่เกิดขึ้นในช่วงหลังปี 2549-2550 หรือช่วงที่มีเหตุการณ์ชาวบ้านตำบลควนโนรี อ.โคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ได้ค้นพบหินแร่แมงกานีสในหุบเขาป่ายาง โดยมีเรื่องเล่าสาเหตุของการค้นพบนี้ว่า ชาวบ้านคนหนึ่งฝันว่ามีคนเอาหินดังกล่าวมามอบให้ เป็นหินเหล็กไหลที่มีคุณค่าและมีคุณประโยชน์หลายอย่าง ดังนั้น ชายคนดังกล่าวจึงได้ไปขุดค้นในบริเวณที่เห็นขณะฝันและพบหินที่มีสีดำ จึงนำมาแจกชาวบ้าน ในช่วงแรกนั้นไม่มีใครสนใจ จนกระทั่งมีคนนำหินมาขัดและเห็นสีแวววาวของมัน จนในที่สุดชาวบ้านต่างก็แห่ขึ้นเขาป่ายางไปขุดหินแร่ดังกล่าว และนำมาขายต่อเพื่อนำมาใช้เป็นหัวแหวน หลายคนได้หินเม็ดงามไปและนำไปขายต่อในราคาหลักหมื่น แต่หินส่วนใหญ่จะเป็นสีดำหรือที่ชาวบ้านเรียกเหล็กไหล จะมีบางก้อนเท่านั้นที่เป็นสีส้มหรือสีแดง ความเชื่อนี้แพร่สะพัดไปอย่างรวดเร็ว กระทั่งชุมชนควนโนรีกลายเป็นที่รู้จักกันไปทั่ว ควนโนรีกลายเป็นความหวังของผู้คนจำนวนหนึ่งที่ปรารถนาจะหลุดพ้นจากปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในช่วงที่เหตุการณ์ความรุนแรงในชายแดนภาคใต้กำลังเริ่มต้นขึ้น

นับว่าการขุดหินครั้งนี้เป็นการแสวงโชคของชาวบ้าน และด้วยความที่มันขายได้ราคาชาวบ้านต่างก็แห่ขึ้นไปมากขึ้น มีทั้งผู้หญิงผู้ชาย เด็กเล็ก มีการตั้งตลาดนัดขายของในสวนยาง จนเจ้าของสวนไม่สามารถเข้าไปกรีดยางได้ บางคนทุ่มเทเวลาไปขุดจนไม่ได้ทำงานทำการอย่างอื่น ต่อมา ป่ายางบริเวณนั้นก็ได้รับ

ความเสียหายไปพอสมควร ประกอบกับเกิดอุบัติเหตุหินก้อนใหญ่มหึมาร่วงลงมาทับเด็กชายวัย 10 ขวบ จนเสียชีวิต และอีกไม่กี่วันต่อมาก็มีเด็กถูกหินทับจนบาดเจ็บสาหัส เจ้าของสวนจึงประกาศปิดพื้นที่ดังกล่าว เพื่อฟื้นสวนขึ้นมาใหม่ ประกอบกับที่หินเริ่มขายไม่ออกเพราะต่างคนต่างมีเป็นของตัวเองเสียมากมาย ดังนั้น จึงไม่มีใครไปขุดหินอีกตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

เนื้อเพลงกล่าวถึงเรื่องราวที่ชาวบ้านแห่ไปขุดหินจนไม่เป็นอันทำมาหากิน กลางวันไปขุด ตกกลางคืนมานั่งขัดหินจนเป็นสีแวววาว เพื่อมาทำหัวแหวน คนที่หาไม่เป็นก็จะไปซื้อจากชาวบ้าน หลายคนต่างมีแหวนใส่ทั้งคนรวยหรือคนจน คนขี้เหร่หรือคนหล่อ เพราะต่างก็ขึ้นไปขุดมาเอง

เพลงนี้เรียกได้ว่าเป็นเพลงที่เกิดขึ้นเท่าทันเหตุการณ์ น้ำเสียงหนึ่งเหมือนเป็นเนื้อร้องปกติเล่าถึงสีสันสวยงามและความนิยมเรื่องการนำหินมาทำหัวแหวนซึ่งเป็นเรื่องปกติของชาวบ้านในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ชายหนุ่มจะสวมแหวนเงินที่หัวแหวนเป็นหินสีต่างๆ ทั้งเขียว แดง ดำ ราคาแตกต่างกันไป เดิมแหวนเช่นนี้จะมีใส่เฉพาะคนที่มีฐานะ หรือคนที่ได้รับมรดกตกทอด เพราะหินบางชนิดมีราคาแพงมาก หลายคนใส่เพื่อแสดงถึงบานะของตน เมื่อสามารถหาหินได้เช่นนี้ ใครๆ จึงต่างมีแหวนเป็นของตัวเอง โดยหัวแหวนเป็นหินที่ตัวเองหามา

ส่วนอีกน้ำเสียงค่อนข้างออกไปในเชิงกระทบกระเทียบเล็กน้อยถึงเหตุการณ์ดังกล่าวที่ดูเหมือนว่าชาวบ้านจะหน้ามืดรีบเข้าไปตะครุบหรือแสดงให้เห็นความตะกละตะกลามอยากได้จนลืมการงาน ลืมหลับลืมนอน ราวกับว่าพรุ่งนี้มันจะหายไป

จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า เพลงดิเกร์สมัยใหม่นั้น แม้ส่วนหนึ่งจะมุ่งเน้นความบันเทิงเริงอารมณ์สำหรับผู้อ่าน แต่ด้วยเหตุนี้มุ่งเน้นความบันเทิงที่ควรจะเข้าถึงผู้ฟังอย่างน่าประทับใจนี่เอง ศิลปินเพลงจึงจำเป็นต้องหยิบเอาวิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อและค่านิยมต่างๆ ที่เกิดขึ้นและไหลเวียนอยู่ในชุมชนชายแดนใต้นั้นเองมานำเสนอ การนำเสนอภาพปรากฏการณ์เหล่านี้จะว่าไปแล้วก็คือการนำเสนออัตลักษณ์ของชุมชนชายแดนภาคใต้ผ่านมุมมองของบทเพลงดิเกร์สมัยใหม่นั่นเอง ผู้วิจัยพบว่า แม้บทเพลงจะบันทึกเอาไว้ซึ่งภาพของวิถีชีวิต ประเพณี และคุณค่าแบบดั้งเดิม แต่บทเพลงก็ไม่ได้ปิดบังความเป็นจริงที่ว่าสิ่งต่างๆ ที่กล่าวถึงนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว บางอย่างก็ยังอยู่ในขั้นตอนของการเปลี่ยนผ่าน แม้แต่องค์ประกอบบางอย่างในประเพณีการแต่งงาน จากที่เคยเรียบง่ายซึ่งควรจะสอดคล้องกับอัตลักษณ์ท้องถิ่นชายแดนใต้ที่เพลงยอมรับความเป็น “บ้านนอกคอกนา” แต่งานแต่งร่วมสมัยก็หันไปเน้นความหรูหราแสดงออกถึงหน้าตาของเจ้าบ่าวเจ้าสาวมากขึ้น การสื่อสารภาพและรายละเอียดที่เปลี่ยนแปลงไปนี้ นัยหนึ่งก็คือการโหยหาอดีต อีกนัยหนึ่งก็คือการยอมรับความเปลี่ยนแปลงนั้น และพยายามชะลอความเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ให้เลวร้ายเกินไปด้วยการแทรกใส่การวิพากษ์วิจารณ์ การเสียดสี การทำให้ขำขัน การ

เยาะเย้ย และการสั่งสอนลงไปอย่างตั้งใจ ด้วยเหตุนี้ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนชายแดนภาคใต้ที่ปรากฏออกมาในบทเพลงกลุ่มนี้จึงเป็นอัตลักษณ์ที่กำลังอยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อ ระหว่างการกลายเป็นสังคมสมัยใหม่และการหันหลังกลับไปพิจารณาความเป็นชุมชนดั้งเดิม